

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Jenko

**Odzivanje ameriškega predsednika v primeru terorističnega
napada na WTC in Pentagon 2001**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maja Jenko

Mentor: doc. dr. Iztok Prezelj

**Odzivanje ameriškega predsednika v primeru terorističnega
napada na WTC in Pentagon 2001**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvala

Mentorju doc. dr. Iztoku Prezlju se zahvaljujem za koristne napotke in usmerjanje pri nastajanju diplomske naloge.

Hvala tudi moji družini za vso podporo in spodbudo skozi celotno obdobje študija.

11. SEPTEMBER 2001

*To je dan, ko smo se vsi Američani
združili v rešitvi za pravičnost in mir.
Amerika je že premagala sovražnike
in enako se bo zgodilo tokrat.
Nihče od nas ne bo nikoli pozabil tega dne,
šli bomo naprej,
v zagovoru svobode in vsega,
kar je dobrega in pravičnega v našem svetu!*

(George Bush, 11. september 2001) (White House 2009s)

ODZIVANJE AMERIŠKEGA PREDSEDNIKA V PRIMERU TERORISTIČNEGA NAPADA NA WTC IN PENTAGON 2001

Diplomsko delo se osredotoča na odzivanje ameriškega predsednika v primeru terorističnega napada na World Trade Center in Pentagon 2001, in sicer od 11. septembra do 7. oktobra, torej do napada na Afganistan. Na eni strani izpostavlja funkcionalni vidik odzivanja predsednika z odredbami in ukrepi, ki jih je odredil, na drugi strani pa simbolni vidik sočustvovanja predsednika z žrtvami napadov ter graditvijo mednarodne in domače koalicije za boj proti terorizmu. Osrednji del se nanaša na analizo govorov in javnih nastopov, s katero želim prikazati, kako je predsednik s poudarjanjem enotnosti in solidarnosti pomiril javnost, grozil napadalcem in poudarjal pomembnost boja proti terorizmu. Tako je s skrbno izbranimi besedami, v katerih je uporabljal krščansko simboliko in različne retorične prvine, vplival na mišljenje prebivalstva, ki je živelo v strahu in negotovosti, ter obsodil vse teroriste ter tiste, ki jim pomagajo, in dokazal, da se bo Amerika borila proti vsem, ki delujejo proti njim. Vse to je vplivalo na ameriško javnost, ki se je zaradi mešanice strahu, patriotizma in nacionalizma oprla na svojega voditelja. Posledično je predsednik nekaj dni po napadih užival ogromno podporo in zaupanje.

Ključne besede: terorizem, funkcionalni vidik odzivanja, simbolni vidik odzivanja, krizno komuniciranje, javna podpora

THE RESPONSE OF THE PRESIDENT OF THE UNITED STATES IN THE EVENTS OF THE TERRORIST ATTACK ON THE WTC AND PENTAGON IN 2001

Diploma focuses on the response of the President of the United States in the events of the terrorist attack on the World Trade Center and Pentagon in 2001, from 11th of September until the 7th of October, therefore, until the attack on Afghanistan. On the one hand it points out the functional aspects of Presidents response, orders and measures he took, on the other hand it shows the symbolic aspect of the President: sympathy with the victims of the attack, and building international and domestic coalitions to fight terrorism. The main part concerns on the analysis of speeches and public appearances, in which I wanted to show, how the president, by emphasizing the unity and solidarity calmed the public, threatened the attackers and emphasized the importance of combating terrorism. With carefully chosen words, which were infused with Christian symbolism and various rhetorical elements he had an impact on the thinking population, that was living in fear and uncertainty and was condemning the terrorists and those who assist them, demonstrating that America is fighting against all who act against them. All this has affected the American public, which due to a mixture of fear, patriotism and nationalism leaned on its leader. Consequently the President enjoyed enormous support and confidence a few days after the attacks.

Keywords: terrorism, the functional aspect of the response, the symbolic aspect of the response, crisis communication, public support

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	7
1 UVOD	8
2 ODZIVANJE NA KRIZNE RAZMERE V PRIMERU TERORISTIČNIH NAPADOV V ZDA.....	10
3 FUNKCIONALNI VIDIK ODZIVANJA AMERIŠKEGA PREDSEDNIKA	13
3.1 Prošnja za odobritev izrednih razmer	14
3.2 Podpora mednarodnih organizacij.....	14
3.3 Navedba ultimativ	15
3.4 Vpoklic oboroženih sil	16
3.5 Zamrznitev sredstev teroristom	17
3.6 Infinite justice - Neskončna pravica	17
3.7 Napad na Afganistan - Trajna svoboda	18
4 SIMBOLNI VIDIK	18
4.1 Sočustvovanje predsednika ob terorističnem napadu.....	19
4.1.1 Obisk Točke nič	19
4.1.2 Razglas nacionalnega dneva molitve in spomina na žrtve terorističnega napada...	20
4.1.3 Molitev v katedrali	20
4.2 Simbolni vidiki graditve mednarodne koalicije za vojno proti terorizmu	21
4.3 Simbolni vidiki graditve domače koalicije za vojno proti terorizmu.....	23
5 ANALIZA GOVOROV IN JAVNIH NASTOPOV	24
5.1 Pomiritev	26
5.1.1 Varnost, enotnost in solidarnost	26
5.1.2 Sklicevanje na Boga	28
5.1.2.1 Dobro proti zlu	30
5.2 Definiranje sovražnika	31
5.2.1 Grožnje teroristom in definiranje ciljev	32
6 VPLIV PREDSEDNIKA BUSHA NA JAVNOST PO 11. 9. 2001.....	36
SKLEP.....	39
LITERATURA	42
PRILOGA: SLIKOVNO GRADIVO.....	49

SEZNAM KRATIC

ANZUS - Australia, New Zealand, United States Security Treaty - Obrambna zveza Avstralije, Nove Zelandije in Združenih držav Amerike

BV - Bližnji Vzhod

CIA - Central Intelligence Agency - Centralno obveščevalna agencija

EU - Evropska unija

FBI - Federal Bureau of Investigation - Zvezni preiskovalni urad

FTAT - Foreign Terrorist Asset Tracking Center - Center za iskanje sredstev teroristov

FEMA - Federal Emergency Management Agency - Federalna agencija za krizni menedžment

MFA - Military Force Authorization - Avtorizacija vojaške sile

NATO - North Atlantic Treaty Organization - Organizacija Severnoatlantske pogodbe

OAS - Organization of American States - Organizacija ameriških držav

SNV - Svet za nacionalno varnost

VS - Varnostni svet

WTC - World Trade Center - Svetovni trgovinski center

OZN - Organizacija Združenih narodov

ULZN - Ustanovna listina Združenih narodov

US - United States

USS - United States ship - ladja Združenih držav Amerike

ZDA - Združene države Amerike

1 UVOD

V svoji diplomski nalogi se bom osredotočila na odzivanje predsednika Združenih držav Amerike (ZDA) Georgea Walkerja Busha ob terorističnem napadu na World Trade Center (WTC) in Pentagon 11. septembra 2001. Na ta dan je terorizem postal grožnja številka ena v svetu ter ena izmed največkrat izgovorjenih in prepoznavnih besed. V tednih po napadih se je vse vrtelo okrog terorizma, ogrožanja nacionalne varnosti ZDA in maščevanja teroristom, celotna ameriška in svetovna javnost pa je sedela doma pred ekrani ter v pričakovanju na odzivanje spremljala razne novice o napadih. Glede na to, da so Združene države Amerike predsedniška zvezna država, kjer predsednik države opravlja tako funkcijo predsednika države kot predsednika vlade, me je zanimalo, kako je odreagiral najpomembnejši politični akter, torej predsednik ZDA George Bush, in zato sem se odločila za analizo njegovega odzivanja. Teroristični napad na WTC in Pentagon je predsednika postavil v središče medijske pozornosti in povzročil ogromno sprememb ter pozitivnih in negativnih implikacij v mednarodni skupnosti. Tako so dogodki, ki so posledično izhajali iz terorističnega napada, centralizirali oblast v rokah predsednika in njegove administracije ter potrdili ameriško premoč skoraj na vseh področjih.

11. september je bil torej za Američane najbolj tragičen ter zastrahujoč dan, saj so bili prvič v zgodovini napadeni na domačem ozemlju, teroristični napad pa je pokazal ranljivost svetovne velesile ter posledično vprašanje varnosti v demokratični in odprti družbi, kakršno so predstavljale ZDA. In prav zato je bilo pomembno, kako bo odreagiral največji politični simbol ZDA, to je seveda predsednik. Ob terorističnem napadu je odigral dve izrazito močni vlogi, in sicer funkcionalno, s katero je izvrševal politiko in sprejel določene ukrepe, dekrete, ukaze in že kmalu po napadu nakazal, da bo Amerika resno odgovorila na teroristični napad. V tednih po napadih se je sestajal z glavnimi nacionalnovarnostnimi akterji, voditelji svetovnih velesil, legitimnost v boju proti terorizmu pa si je zagotavljal tudi s sklepi in resolucijami mednarodnih organizacij. Na drugi strani pa je izvrševal večkrat zanemarjeno, a pomembno simbolno vlogo, s katero je sočustvoval z ljudmi, obiskoval žrtve, bolnišnice, molil skupaj z njimi in jim skušal pomagati v teh težkih trenutkih, zato bom obe poskušala čim bolje predstaviti.

Predsednik George Bush si je torej že takoj po terorističnih napadih zadal cilj, to je maščevanje sovražnikom, teroristom. To pa je lahko dosegel le s skrbno izbranimi besedami, govori, s katerimi je prepričeval javnost v ukrepe in tako odigral vlogo duhovnega vodje Amerike, ki poskuša s svojimi dejanji pomagati ameriškemu ljudstvu v borbi zoper sovražnika. V svojih izjavah je teroriste vedno označil za zlo ter poudarjal, da je bil cilj njihovega napada

uničenje demokracije in svobodne države. Poleg tega pa je poskušal pomirjati svoje državljane z zagotavljanjem najvišje stopnje pripravljenosti in varnosti. Američani so se namreč ob terorističnem napadu temeljito prestrašili in se obesili na svojega voditelja, ki je nenadoma postal popoln in zato so ga po napadih smatrali za odrešenika ter velikega voditelja. Predsednik je pridobival moč ter zaupanje ljudi in tako je po napadih 11. septembra užival večjo podporo ljudstva kot katerikoli ameriški predsednik pred njim. Glede na to, da bi bilo celotno odzivanje ameriškega predsednika preobširno, sem se odločila, da analiziram odločanje v obdobju od napada na WTC in Pentagon do 7. oktobra 2001, vključno s koncipiranjem napada na Afganistan.

Pri raziskovanju in analiziranju sem se oprla na naslednjo hipotezo, in sicer: Ameriški predsednik je po terorističnem napadu s svojimi konkretnimi ukrepi in simbolnimi dejanji ter s skrbno izbranimi besedami, polnimi retoričnih prvin in krščanske simbolike, prevzel vlogo duhovnega vodje ter bojevnika, ki bo Združene države Amerike rešil pred sovražnikom, s čimer je dramatično povečal svojo priljubljenost in podporo.

V diplomskem delu sem za tako imenovano študijo primera uporabila različne metode zbiranja in analiziranja empiričnih podatkov, ki so mi omogočile globlji vpogled v obravnavano problematiko in določitev temeljnih predpostavk, s katerimi se bom ukvarjala. Vsi viri se v glavnem delijo na primarne in sekundarne vire, med njimi pa so najpomembnejši uradni dokumenti, uradne spletne strani, objavljena preiskovalna poročila, strokovne analize, knjige tujih in domačih avtorjev, strokovni in znanstveni članki, publicistični članki ter v največjem obsegu prispevki s svetovnega spleta. Z deskriptivno metodo sem v začetni fazi opisala glavne značilnosti terorizma, kriznega upravljanja, kriznega komuniciranja ter vloge ameriškega predsednika pri spopadanju s krizo. V nadaljevanju sem diplomsko delo razdelila na več vidikov in nato kot temeljno raziskovalno metodo uporabila analizo vsebine izbranih virov. Vključila sem tudi historiografsko metodo, s katero sem ponazorila sistematizacijo dogodkov 11. septembra in njihovih posledic. Pri analizi nekaterih odmevnejših povedi Bushevih govorov pa sem uporabila metodo jezikovne interpretacije ter že omenjeno analizo vsebine. Na koncu preučevanja pa sem si s sintezo pomagala kot z osnovo za združevanje teoretičnih dejstev in empiričnih spoznanj pri sprejemanju ali zavračanju postavljene hipoteze. Tako je v teh osmih letih od napada na WTC in Pentagon bilo na to temo napisano ogromno člankov, knjig ter filmov, ki so dostopni tudi v Sloveniji ter s katerimi sem si še dodatno pomagala. Kljub temu pa je večino uradnih ter relevantnih virov v angleščini.

2 ODZIVANJE NA KRIZNE RAZMERE V PRIMERU TERORISTIČNIH NAPADOV V ZDA

Mednarodni terorizem je globalni pojav in kot tak predstavlja enega od pglavitnih virov ogrožanja varnosti ljudi in njihovih materialnih in duhovnih vrednot. Čeprav je označen kot največja grožnja varnosti v Združenih državah Amerike (ZDA), sama definicija terorizma ostaja neodgovorjena, vendar pa je podanih ogromno slovarskih, političnih ter strokovnih opredelitev.

Prezelj opredeli terorizem kot »načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem v smeri doseganja določenih političnih ciljev (predvsem v smeri vplivanja na vlade, da sprejmejo ali ne sprejmejo določene ukrepe). K terorizmu lahko uvrstimo že same grožnje s terorizmom. Terorizem je v vsakem primeru izraz ekstremizma, ki pomeni ideologijo maksimiziranja uresničitve lastnih ciljev brez oziranja na mnenje večine.« (Prezelj 2006, 20) V ZDA je terorizem definiran v zveznih zakonih, in sicer kot »protizakonita uporaba sile in nasilja zoper osebe ali lastnino, v določene politične ali socialne cilje.« (U. S. Government Printing Office 2009)

Ostale definicije so v Zveznem kriminalnem zakoniku, kjer je pojem terorizem ločen na nacionalni in mednarodni terorizem. Nacionalni terorizem je definiran kot dejavnosti, ki ogrožajo človeška življenja, ki so kršitev kazenskega prava ZDA ali katerikoli zvezne države, dejavnosti, ki se pokažejo kot ustrahovanje ali s prisilo vplivati na vladno politiko ali vplivati na delovanje vlade z množičnim uničevanjem, atentati ali ugrabitvami ter so se prvenstveno zgodila na območju teritorialne jurisdikcije ZDA (U. S. Code Online 2009). Za mednarodni terorizem je definicija dejanj enaka, razlika je v lokaciji terorističnih dejavnosti, ki so se prvenstveno zgodila zunaj območja teritorialne jurisdikcije ZDA ali prekoračijo državne meje v smislu namenov, za katere so izurjeni, oseb, ki jih nameravajo ustrahovati ali prisiliti, ali ozemlja, na katerih sodelavci delujejo ali iščejo azil (U. S. Code Online 2009).

Za uspešno soočanje s kriznimi razmerami v primeru terorističnih dejanj se odgovorni poslužujejo posebnih postopkov in odločitev oziroma organiziranih dejavnosti, ki težijo k reševanju ali obvladovanju krize. Tedaj govorimo o kriznem upravljanju in vodenju, ponekod o kriznem upravljanju ali kriznem menedžmentu¹.

---

¹ Po besedah Ministrstva za domovinsko varnost v ZDA je krizno upravljanje in vodenje naloga organov, ki skrbijo za red in varnost (policija, sile za zaščito in reševanje, agencije v Ministrstvu za domovinsko varnost, Zvezni preiskovalni urad...) in vsebuje postopke prepoznavanja, pridobivanja in načrtovanja ter uporabe virov, ki so potrebni za preprečevanje ali rešitev groženj in terorističnih dejanj (US Environmental Protection Agency 2009).

Malešič uporablja poimenovanje krizno upravljanje in vodenje in ga pojasni kot »oblikovanje postopkov, dogovorov in odločitev, ki vplivajo na potek krize in obsega organiziranje, priprave, ukrepe in razporeditev virov za njeno obvladovanje. Krizno upravljanje in vodenje se običajno odvija v organizacijskem kaosu, pod pritiskom množičnih občil, v stresnih razmerah in ob pomanjkanju natančnih informacij. Krize ne glede na svoje razloge običajno zahtevajo močno vodstvo in odločnost. Ena od značilnosti resnih kriznih razmer, kamor seveda lahko uvrstimo teroristični napad je, da predstavnika in sodna telesa oblasti bolj izrazito podpirajo izvršno oblast, kar lahko ogrozi delitev na tripartitno oblast.« (Malešič 2002, 404) V kriznih razmerah, ki prinašajo nevarnost in negotovost, ljudje od oblasti pričakujejo, »da bo nekaj naredila.« Ko je kriza mimo in so posledice odpravljene, se v družbi vzpostavi novo ravnotežje, ki spodbudi občutek, da so nas skozi krizno obdobje vodili pravi voditelji. Uspešno vodenje v kriznih razmerah, ki pomenijo kolektivni stres, voditelje spremeni v državnike². Pomembna sta tudi kognitivni in socialno-kulturni kontekst sodobnih kriz, ki jih označuje povečan občutek ranljivosti družbe po desetletjih samozadovoljstva. Voditelji morajo na prvo mesto postaviti varnost ljudi in se pripraviti na najhujši možni scenarij ter dajati jasne usmeritve za izvajanje krizne operacije. Poleg tega morajo z žrtvami sočustvovati ne le z besedami, ampak tudi z dejanji in poskrbeti, da se iz te izkušnje čim več naučijo. Z vidika simbolne perspektive pa pomeni kriza zlom znanih simbolnih okvirov, ki legitimizirajo predkrizni družbenopolitični red. Do krize pride, ko je motena vsakdanja drama javnega življenja: bodisi zaradi zunanjih dejavnikov, neizzvanih kumulativnih posledic procesov organiziranja in vodenja družbe, bodisi zaradi namernih dejanj posebnih skupin, ki želijo doseči tak zaznavni zlom (Malešič 2002, 406).

Združene države Amerike so kot svetovna sila vključene v številne krize, zaradi velikosti državnega ozemlja pa so podvržene tudi relativno večjemu številu kriz kot druge manjše države (Prezelj 2005, 150). Odgovornost za odzivanje na krizne razmere je porazdeljena med vse tri ravni oblasti: lokalno, državno in zvezno (Homeland Security 2009). Vendar pa praksa kaže, da ima daleč največjo moč odločanja administracija, torej predsednik, Svet za nacionalno varnost, obrambno ministrstvo, zunanje ministrstvo, obveščevalne službe in kongres. Nacionalno krizo lahko razglasita predsednik oziroma kongres ali oba. Predsednik mora že v sami deklaraciji kriznih razmer ali naknadnih izvršnih ukazih opredeliti pristojno

---

² Combs (2001, 91) meni, da v procesu kriznega upravljanja in vodenja pridejo do izraza nekatere spretnosti in sposobnosti ključnih akterjev tega procesa. Med njimi omenja sposobnost prepoznavanja ranljivosti referenčne točke krize in predstavitve načinov za preprečevanje krize. Nujna je tudi sposobnost razločevanja različnih vrst kriz, saj vsaka od njih zahteva različen upravljavski in vodstveni proces. Poseben pomen ima v tem procesu sposobnost oblikovanja načrta kriznega upravljanja in vodenja ter vrednotenja in izbire primerne odziva na krizo. V krizi pa je pomemben tudi učinkovit odnos z javnostjo oziroma krizno komuniciranje nasploh.

zvezno agencijo in pooblastila, ki jih ta potrebuje za obvladovanje krize³. Odkar je bila sprejeta ameriška ustava, je evolucija politične moči postavila predsednika v dominantno vlogo pri zunanji in varnostni politiki. Ta vloga je predsedniku ostala tudi po sprejemu Resolucije o vojnih pooblastilih, ki je bila sprejeta v kongresu zaradi želje kongresa, da bi povečal svojo vlogo na področju varnostne politike. Kongres ima pomembno vlogo pri odločanju o zadevah varnostne politike, vendar je narava varnostne politike, še zlasti v kriznih situacijah, kot je bil 11. september, taka, da zahteva hitro posredovanje enega centra moči, in to je predsednik (Raščan 2005, 120). Zelo pogosto je tudi od predsednika odvisno, kakšno vlogo bo dodelil posamezni državni inštituciji, v obdobjih kriz pa lahko pridobi še posebna pooblastila, ki jih ustava ne omenja (Grizold, Tatalović in Cvrtila 1999, 18–19). Izvršna oblast, ki je tako v rokah enega samega človeka, je utemeljena tudi v ustavi, ki mu podeljuje pet najpomembnejših vlog v državi ter predsednika postavlja v dominantno vlogo pri zunanji in varnostni politiki. Predsednik tako združuje funkcije: predsednika države, predsednika vlade, vrhovnega poveljnika, vrhovnega diplomata ter glavnega poosebljanja prioritet države (Kos in Ferfila 2002, 391–392). Poleg tega objavi nacionalnovarnostno strategijo, ostale inštitucije pa mu v glavnem nudijo svetovalno podporo in kasneje izvajajo sprejeto politiko (Sarkesian in drugi 2002, 92)⁴. Proces oblikovanja nacionalnovarnostne politike je videti jasen in racionalen, a vendar je ta proces izredno političen in v času kriznih razmer zelo kaotičen ter odraža moči in interese domačih in tujih akterjev, v centru tega procesa pa stoji predsednik. Odvisno od predsednikovega stila vodenja, filozofije ter učinkovitosti pri uveljavljanju svoje moči lahko predsednik zmanjša vpliv drugih akterjev in s tem poskrbi, da prevladajo njegovi pogledi in politike. Tako so torej njegova glavna področja dela: *predsedovanje kot simbol*: predsednik mora vzbujati zaupanje, upanje, nacionalni pomen, *določanje nacionalnih prioritet in oblikovanje programov, ki bodo deležni pozornosti in s katerimi se bo začel ukvarjati kongres, krizno upravljanje, uresničevanje in vrednotenje programov, splošni pregled nad delom vlade*. Tako lahko vidimo, da ima ameriški predsednik dva izrazito močna položaja: inštitucionalnega in simbolnega. Je najpomembnejša politična oseba ne samo v formalnem smislu, ampak tudi v dejanskem (Sarkesian in drugi 2002, 85–86).

---

³ Staffordov zakon o podpori ob nesrečah in krizah iz leta 1970 opredeljuje večjo nesrečo in krizo ter določa proceduro za razglasitev večjih nesreč ali kriz. Vse prošnje za predsedniško razglasitev krize morajo postaviti guvernerji prizadetih držav. Z deklaracijo kriznih razmer se sprostijo zvezni viri za pomoč, predsednik pa lahko usmeri katerokoli zvezno agencijo, da uporabi svoje vire in pristojnosti za pomoč državnim in lokalnim oblastem (Prezelj 2005, 165).

⁴ Po ameriški ustavi je predsednik ZDA vrhovni poveljnik oboroženih sil, vendar pa ima pri objavi vojne, naboru, finančni podpori, sprejemanju pravil in navodil za delovanje vojske, pomembne pristojnosti tudi kongres. Nesporno pa je, da ima pri oblikovanju nacionalnovarnostne, obrambne in zunanje politike predsednik vedno zadnjo besedo (Grizold in Ferfila 2000, 24).

3 FUNKCIONALNI VIDIK ODZIVANJA AMERIŠKEGA PREDSEDNIKA

George Walker Bush je 20. januarja 2001 zaprisegel kot 43. predsednik ZDA. Tisto leto je bilo za ZDA polno neuspehov in mnogo ljudi je za to krivilo prav njihovega predsednika. Vse pa se je spremenilo z 11. septembrom 2001, ko je na torkovo jutro 19 pripadnikov teroristične mreže Al Kaida ugrabilo štiri potniška letala, s katerimi so izvedli samomorilske napade na nebotičnika Svetovnega trgovinskega centra (WTC) v New Yorku ter na Pentagon v Washingtonu⁵. Teroristični napad je bil prelomni dogodek v ameriški nacionalnovarnostni politiki in je povzročil nedojemljivo spremembo za demokratično in odprto družbo.

Ameriški predsednik George Bush se je v času terorističnega napada na WTC nahajal v osnovni šoli Emme E. Booker v Sarasoti, kjer je tudi izvedel za tragično novico. Nato pa je zaradi zaznanih groženj in nevarnosti v Beli hiši dan preživel v predsedniškem letalu Air Force One, ki ga je prevažalo iz Floride v Louisiano, potem v Nebrasko in končno nazaj v Washington. Preko celega dne je imel telefonske pogovore in konference s pomembnimi nacionalnovarnostnimi akterji, in sicer s Svetom za nacionalno varnost, s podpredsednikom, obrambnim in zunanjim ministrom, direktorjem Zveznega preiskovalnega urada (FBI), svetovnimi voditelji ter ostalimi pomembnimi osebami. Ključno dejanje tistega tragičnega dne pa je bil govor iz Ovalne pisarne, v katerem je že naznanil določene ukrepe, ki jih bom v nadaljevanju tudi predstavila. Po govoru se je sestal z nacionalnovarnostnimi svetovalci v Situacijski sobi Bele hiše, kjer so razpravljali o možnih ukrepih, ki naj bi jih sprejeli proti napadalcem in že takrat ugotavljali, da za vsem skupaj verjetno stoji teroristična skupina Al Kaida, ki jo je potrebno uničiti. V tem kriznem sestanku je predsednik povedal, da se je potrebno braniti in kaznovati ne le napadalce, ampak tudi tiste, ki jih spodbujajo, s čimer je nakazal širši odgovor oziroma strategijo boja proti terorizmu (September 11 News. com 2009). V naslednjih dneh je tako predsednik s svojimi ukazi ter odredbami tudi realiziral svoj odgovor na napad, saj je vedel, da Amerika potrebuje konkreten načrt, strategijo, s katero bo informiral ljudi, da se pripravijo na morebitne naslednje napade. Že takrat je nakazal, da bo boj proti terorizmu glavni fokus njegove nadaljnje politike, poleg tega pa je ves čas zatrjeval, da bo Amerika vodila svet v zmago zoper terorizem in to vojno proti terorizmu označil kot prvo vojno 21. stoletja (Woodward 2004, 41).

---

⁵ Napad je terjal 3043 žrtev, od tega 2819 v mestu New York. Med žrtvami so bili potniki ugrabljenih letal, zaposleni v Svetovnem trgovinskem centru (WTO), zaposleni v Pentagonu, reševalci in civilisti, ki so se nahajali v bližini WTC-ja, ter 19 teroristov. Žrtve niso bili samo ameriški državljani, ampak prebivalci 90 različnih držav (Thompson 2002, 64).

3.1 Prošnja za odobritev izrednih razmer

Ameriški predsednik je že naslednji dan po sestanku s Svetom za nacionalno varnost, kjer so razpravljali o novem sovražniku in o strategiji za njegovo uničenje, sporočil novinarjem, da je po prejetju obveščevalnih podatkov prepričan, da ni šlo le za teroristično dejanje, ampak je to vojno dejanje, saj sta bili napadeni demokracija in svoboda (White House 2009aa). Pri tem je obsodil sovražnika, ki mori nedolžne in nepripravljene ljudi in se nato skrije (White House 2009a). Zato ga je kongres z Resolucijo 22 pooblastil, da lahko uporabi potrebne in primerne ukrepe proti državam, organizacijam ali posameznikom, za katere ugotovi, da so načrtovali, odobrili in izvedli teroristični napad 11. septembra 2001, in vsem, ki te države, organizacije in posameznike podpirajo, jim pomagajo in dajejo zatočišče, ter jim tako prepreči, da bi izvajali nadaljnje teroristične napade na Združene države Amerike (Yale law school 2008a).

S tem je omenjena skupna resolucija obeh domov, ki je bila sprejeta skoraj brez razprave in soglasno, prepoznala pomembnost teroristični grožnji ZDA. Besedilo je sicer dajalo predsedniku popolna pooblastila za spopad s terorističnimi organizacijami, a vendar izredna pooblastila niso pomenila vojnih pooblastil. George Bush je bil še vedno dolžan obvestiti kongres, če bi načrtoval sovražnosti proti kateri izmed tujih držav. Vendar pa so kljub temu ta širša pooblastila na nek način okrnili vlogo kongresa in predsedniku dala več moči in vpliva pri ukrepanju za odvrnitev in preprečitev podobnih terorističnih napadov proti ZDA, ki se je v naslednjih tednih še povečal (Meysan 2003, 69).

3.2 Podpora mednarodnih organizacij

V borbi zoper terorizem se je torej predsednik močno zanašal na domače nacionalnovarnostne akterje, še posebno na kongres, ki ga je v veliki meri tudi podprl. Zavedal pa se je, da je konkreten in učinkovit odgovor mogoče realizirati le skupaj z najpomembnejšimi mednarodnimi varnostnimi organizacijami. Tako je že naslednji dan po terorističnem napadu, zaprosil Varnostni svet (VS) Združenih narodov, za odobritev resolucije, ki bi avtorizirala uporabo sile. To je VS zavrnil, sprejel pa je Resolucijo 1386 ter 28. septembra Resolucijo 1373. S tem je Varnostni svet obsodil teroristični napad, ki je pomenil grožnjo miru in varnosti, hkrati pa je priznal naravno pravico do individualne in kolektivne samoobrambe skupaj z 51. členom Ustanovne listine Organizacije združenih narodov (ULOZN) (UN Security Council Resolution 1386 2001). Resolucija je poudarjala, da Varnostni svet poziva vse države, naj si skupaj prizadevajo organizatorje, izvajalce in podpornike teh terorističnih dejanj čim prej pripeljati pred obličje pravice, ter hkrati opozarjala, da se štejejo za odgovorne

vsi, ki organizatorje, izvajalce ali podpornike terorizma ščitijo, skrivajo ali kako drugače sodelujejo z njimi (UN Security Council Resolution 1386 2001)⁶. S tem je predsednik dobil legitimno pravico do vodenja vojne proti terorizmu, moral pa si je zagotoviti še vojaško podporo. In tako je istega dne Severnoatlantski svet (NATO) označil teroristični napad na ZDA za oboroženi napad na svojo članico ter prvič v svoji zgodovini aktiviral 5. člen Washingtonske pogodbe NATO, ki pravi, da je napad na eno državo članico NATA, napad na vse države članice (North Atlantic Treaty organization 2007). Poleg zveze NATO pa so predsedniku izkazovale podporo tudi vodilne članice Evropske unije (EU), Organizacija ameriških držav (OAS) ter pacifiške države. OAS je z Resolucijo 24/RES.1/10 aktivirala obrambni člen Medameriške pogodbe o vzajemni pomoči (September 11 2009), Bush pa se je s predsednikom Avstralije sporazumel, da napad na ZDA pomeni uporabo IV. člena Obrambne zveze Avstralije, Nove Zelandije in Združenih držav Amerike (ANZUS) (White House 2009i). Zgražanje ob dogodkih 11. septembra in občutek solidarnosti z ZDA pa sta vzpodbudila Svet Evrope, da je 21. septembra pozval svetovno javnost k ustanovitvi najširše možne globalne protiteroristične koalicije pod pokroviteljstvom OZN in sprejel vrsto ukrepov za boj proti terorizmu z nevojaškimi sredstvi (Yale law school 2008b)

Tako je predsednik Bush na svojo stran pridobil najpomembnejše mednarodne varnostne organizacije, ki so mu dale legitimno pravico in možnost za boj proti terorizmu, s čimer je dokazal, da ZDA niso same v borbi, ter da se lahko ne le moralno, ampak tudi politično ter vojaško zanašajo na ključne zaveznike. V naslednjem koraku je moral tako še natančno opredeliti sovražnika oziroma ključno tarčo, vpoklicati oborožene sile, pripraviti ameriške državljane na spopad ter začeti z vojno.

3.3 Navedba ultimatov

Predsednik je že kmalu po terorističnem napadu natančno definiral sovražnike⁷ in jim postavil določene zahteve oziroma ultimat, ki jih morajo izpolniti. Na ta način je hotel zagroziti talibanom, se nato umakniti in videti, če bodo spoštovali ultimat in nato udariti z vsemi silami v primeru njihovega nespoštovanja. Ministrstvo za zunanje zadeve je pooblastil

---

⁶ Čeprav je VS OZN kot odgovor na teroristične napade 11. septembra sprejel Resoluciji 1386 in 1373, v katerih je obsodil napade in dejanja terorizma ter priznal ZDA pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe, s tem ni pooblastil vojaške akcije, ki so jo nato kot povračilo za napade izvedle ZDA (Bijedić 2001, 86).

⁷ Čeprav so v pristojnih zveznih organih ZDA začeli z najobširnejšo kriminalistično preiskavo in intenzivno sodelovati z varnostnimi službami svetovnih sil, je bilo podanih le malo kredibilnih dokazov o dejanskem krivcu za napad. Pa vendar je bil s strani visokih predstavnikov ameriške administracije za teroristični napad osumljen Osama bin Laden oziroma njegova teroristična mreža Al Kaida. Način terorističnega napada na ZDA je namreč ustrežal značilnostim prejšnjih operacij: operacije so dolgoročno načrtovane, značilni so samomorilski napadi, simultanost napadov, rezultat so množične žrtve (Baloh 2004, 32).

za izdajo dokumenta z naslovom Načrt za politično-vojaško strategijo za Afganistan in Pakistan. V njem so navedli ultimat, ki naj jih Al Kaida izpolni. In sicer: predaja Osame bin Ladna ter njegovih privržencev, vključno z Ayman Al Zawahirijem, prenos informacij Američanom o Al Kaidi in njihovih operacijah, zaprtje vseh terorističnih kampov, izpustitev vseh tujih zapornikov in delovanje v skladu z vsemu resolucijami ZN. Al Kaida bi morala tako v roku 24–48 ur uničiti vse teroristične kampe, drugače naj bi ZDA uporabile vse sile za uničenje teroristične infrastrukture. Na začetku so poleg Afganistana za tarčo obravnavali tudi Pakistan, ki pa je s svojim konstruktivnim dialogom z Washingtonom ovrigel vse sume in obtožbe. V nadaljevanju so Osamo bin Ladna okrivili kot glavnega krivca za napad, ki je do 16. septembra vse zanikal. Talibani so na začetku zavračali izročitev Osame bin Ladna ter opozorili ZDA, da bo nastala velika kriza, če jih napadejo. Sčasoma pa so spoznavali, da je napad ZDA na Afganistan neizbežen in so predlagali pogajanja o njegovi izročitvi, kar so ZDA takoj zavrnil. In zato so začeli tudi talibanski voditelji spodbujati vodenje svete vojne proti ZDA, če bi jih ta napadla (White House 2009b).

3.4 Vpoklic oboroženih sil

V luči odgovora na terorizem je nato George Bush kot vrhovni poveljnik ameriških sil osebno ukazal ameriškim vojaškim silam odhod v bitko v Afganistan in vpoklical rezerve oboroženih sil. 14. septembra je izdal odlok o izvršitvi, v katerem je zaradi stopnje najvišje nacionalne ogroženosti države odobril mobilizacijo do 50 000 rezervistov (White House 2009c). S tem je pozval vse rodove ameriške vojske, tudi rezerviste, v stanje pripravljenosti in naznanil, da bodo ZDA vojaško ukrepale zoper teroristični napad. Tako je ne le pripravil rezervne sile na vpoklic, ampak je delegiral tudi nekaj pristojnosti ministrstvu za obrambo ter ministrstvu za transport. Čeprav je izjavil, da je bila Amerika v vojni proti terorizmu, ni počakal na kongresno vojno izjavo. Kongres je namesto tega z že omenjeno Resolucijo 22 prepustil pooblastilo predsedniku in podpiral njegove aktivnosti. V naslednjem koraku priprav za ameriški odgovor na teroristični napad pa je predsednik 18. septembra podpisal Avtorizacijo vojaške sile in s tem pooblastil izvršno oblast k uporabi sile, vključujoč oborožene sile ZDA in vojnih resolucij. Tako je dokazal, da je celotna država skupna v direktnem, nasilnem in obsežnem odzivu terorističnih dejanj in kaznovanju tistih, ki so proti ZDA in njihovim interesom (Yale law school 2008c).

3.5 Zamrznitev sredstev teroristom

Poleg vojaške akcije pa se je predsednik osredotočil tudi na ostale vidike boja proti terorizmu. Tako je z Izvršilno odredbo o financiranju sredstev dokazal, da se njegova borba ne bo ustavila, ampak da bo poskušal izkoreniniti teroriste in njihove aktivnosti tam, kjer se njihova dejavnost začne (White House 2009č). V aneksu odredbe je navedel 11 terorističnih organizacij, 12 posameznikov, 2 podjetnika ter 3 humanitarne organizacije, ki finančno podpirajo teroriste in na prvo mesto postavil Al Kaido. Ta izvršilna uredba oziroma zakon, ki daje novo orožje za dostop do sredstev teroristov, pa se je nanašal ne le na osumljene terorističnih dejanj, temveč tudi na vse tiste posameznike, ki tem osebam pomagajo, jih podpirajo, zagotavljajo finančno, materialno ali tehnološko pomoč in s tem prepovedal vsako transakcijo ali poslovanje z njimi. Zamrznitev sredstev je ukazal tudi osebam, ki nameravajo storiti teroristično dejanje ali bi lahko kako drugače ogrozili varnost ameriških državljanov, nacionalno varnost, ameriško zunanjo politiko ali njeno gospodarstvo. V primeru takšnega poslovanja se lahko vključijo tudi oborožene sile, ki naj bi bile v takšnih okoliščinah nujne. S tem je preklical oziroma razveljavil številne izvršilne odredbe iz časa Clintonove administracije, nekatere obstoječe izvršilne odredbe o terorizmu na Bližnjem vzhodu (BV) pa še razširil. Velik pomen je dal tako imenovanemu Centru za iskanje sredstev teroristov (FTAT), ki predstavlja kompleksno agencijo, ki naj bi identificirala omrežje teroristične transakcije ter zamrznila njihova sredstva in tako preprečila nove teroristične napade. Ministrstva in agencije pa je spodbudil k večjemu sodelovanju z ostalimi državami preko tehnične pomoči, bilateralnih in multilateralnih dogovorov (White House 2009d).

Ves čas je poudarjal, da je odredba integralni del globalne vojne proti terorizmu, s katero naj bi dosegli njihove cilje, ki so v preprečevanju in zatrtju terorizma, preprečevanju financiranja teroristov in terorističnih organizacij ter sodelovanju obveščevalnih skupin pri iskanju finančnih aktivnosti in podpori terorizma. S tem bi teroristom zmanjšali možnost delovanja na njihovem domačem prizorišču ter celotnem svetu.

3.6 Infinite justice - Neskončna pravica

21. septembra in 2. oktobra 2001 pa je predsednik odobril vojaške napade na Afganistan. Ta plan se je sprva imenoval Infinite Justice - Neskončna pravica, ki so ga v izogib občutljivosti muslimanskega prebivalstva, ki moč neskončne pravice povezuje z Bogom, spremenili v Enduring Freedom - Trajna svoboda in je bil sestavljen iz štirih faz. V prvi fazi naj bi ZDA in njihovi zavezniki vzpostavili svoje sile v Afganistanu in jih vodili iz sosednjih držav, kot sta Uzbekistan ter Pakistan. To se je dogajalo v tednih po napadu na

ZDA. V drugi fazi, ki se je nato začela 7. oktobra, naj bi se z letalskimi silami začelo bombardiranje Al Kaide in talibanov. V skupni akciji naj bi CIA in specialne sile afganistanskih frakcij, ki nasprotujejo Al Kaidi, delovale skupaj. V tretji fazi naj bi ZDA v odločni operaciji z vsemi silami, vključujoč kopenske sile, zatrle delovanje talibanskega režima in vzpostavile sankcije nad Al Kaido. V četrti fazi pa naj bi se civilne in vojaške operacije spremenile v varnostne in stabilizacijske operacije (9/11 Public Discourse Project 2005).

3.7 Napad na Afganistan - Trajna svoboda

7. oktobra 2001 je predsednik uresničil vse svoje grožnje in z najtesnejšim zaveznikom, Veliko Britanijo, ob podpori članic NATO, napadel Afganistan, kjer naj bi bila središča terorističnega usposabljanja mreže Al Kaida⁸. Uradni motiv napada na Afganistan naj bi bilo prisiliti talibane k predaji ljudi, ki so jih ZDA sumile vpletenosti v zločine 11. septembra (Kos in Ferfila 2002, 110). Zavedati pa se je potrebno, da predsedniku ne bi uspelo napasti Afganistana, če ne bi uspešno prikazoval svojo empatično podobo in v sklopu simbolike gradil domačo in tujo koalicijo za odgovor na terorizem, kar bom predstavila v nadaljevanju.

4 SIMBOLNI VIDIK

Teroristični napad je razblinil idejo o nedotakljivosti in vsemogočnosti ZDA in povzročil nedojemljivo spremembo za demokratično in odprto družbo. World Trade Center, simbol Amerike, ameriške poti, ameriškega sna, ameriškega imperializma, kapitalizma in globalizacije, so letala vrgla z zemljevida. In tudi del Pentagona, vojaške trdnjave, duhovnega dvojčka World Trade Centra, so zravnela z zemljo (Štefančič 2001, 9). In ob tako pomembnem dogodku je bilo pomembno, kako bo odreagirala največji politični simbol, torej predsednik, ki se je v tednih po terorističnih napadih predstavljal za zaščitnika miru, glavnega menedžerja blaginje ameriškega naroda, svetovnega vodjo in kot najpomembnejši glas ameriškega naroda. Na ta način je predstavljal pomembno vez med državljani in družbenim redom in hkrati vzpodbujal k določeni vrsti obnašanja oziroma ravnanja (Kos in Ferfila 2002, 392).

---

⁸Čeprav so v operaciji Trajna svoboda s svojimi vojaškimi enotami ter nudenjem drugih oblik pomoči sodelovale številne države znotraj zavezništva, sama zveza NATO v omenjeni protiteroristični dejavnosti ni aktivno sodelovala. Na to so odločilno vplivale predvsem ZDA, ki so hotele ohraniti vodilno vlogo pri vodenju in poveljevanju celotni operaciji (Bensahel 2003, 7–9).

4.1 Sočustvovanje predsednika ob terorističnem napadu

Ameriški predsednik je s svojimi obiski počastil mnoge žrtve ter njihove svojce in tako skušal dokazati, da niso sami v strahu in trpljenju, ter da jih razume ne le predsednik, ampak celotne ZDA in globalen svet. V telefonskih pogovorih in srečanjih z županom New Yorka Georgem Giulianijem ter guvernerjem Rudyjem Patakijem se jima je ves čas zahvaljeval, ponujal podporo, kar je bila za njiju in prebivalce te države ogromna inspiracija (White House 2009e). Zahvaljeval se je gasilcem, uslužbencem Federalne agencije za krizni menedžment (FEME) ter ostalim pomembnim ljudem, ki so sodelovali pri reševanju na dan napadov in povečeval njihov pogum in moč v težkih trenutkih. Obiskal je tarče napadov, Pentagon ter mesto New York, kjer je obiskal Točko nič oziroma Ground Zero, torej območje, kjer sta stala dvojčka. Poleg tega pa je s svojim obiskom skupaj z ženo Lauro obiskal Washingtonsko bolnišnico, kjer je z obiskom počastil preživele iz terorističnih napadov in jih spodbujal k molitvi in upanju (White House 2009f). Veliko truda pa je vložil tudi pri obiskih in raznih memorialnih oziroma spominskih srečanjih, kar je za navadne državljane pomenilo novo upanje in vzpodbudo za čimprejšnje okrevanje in nato maščevanje.

4.1.1 Obisk Točke nič

Vlogo narodnega heroja si je pridobil predvsem z obiskom točke Ground Zero, tako imenovane Točke nič, ki je bila središčna točka za spominska obeležja. 14. septembra je popolnoma spontano objemal in tolažil prizadete ljudi. Ko se je pojavil, so vsi ljudje ploskali, jokali od veselja in žalosti. Vsem se je zahvalil za njihovo delo in za ponos k državi. Najpomembnejši trenutek obiska je predstavljala njegova izjava: »Ne slišim vas samo jaz, ampak celoten svet in tudi tisti, ki so porušili ti zgradbi vas bodo vsak čas slišali.« (Bush 2003a) To je imelo velik vpliv na ljudi, ki so verjeli, da jih resnično nekdo sliši, in da jim bo pomagal iz težkih časov ter časov, ki bodo še sledili. V zrak je visoko dvignil zastavo in povedal: »Amerika moli za vse ljudi, ki so izgubili življenja v WTC, za vse, ki so delali tam, za njihove družine in žalujoče.« (Bush 2003a)⁹ Predsednik se je po nagovoru sprehodil med ruševinami in govoril z gasilci in reševalci, zvečer pa se je v Javitz centru srečal z družinami pogrešanih gasilcev ter policistov ter jim dajal upanje in jih spodbujal k dobremu počutju.

---

⁹ Glede na to, da ima za Američane njihova zastava Stars and Stripes status verske ikone in je za njih mnogo bolj centralni simbol nacionalne identitete kot za katerikoli drug narod, je predsednik z njenim dvigom izkoristil možnost in na ta način pokazal predanost in povezanost z državljani ZDA.

S tem obiskom je pokazal sočutje do žrtev in njihovih svojcev in tako izpolnil simbolno in empatično potrebo, ki so jo čutili vsi prizadeti. Pridobil pa si je tudi potrebno zaupanje ljudi, ki ga je potreboval za spodbujanje boja proti terorizmu.

4.1.2 Razglas nacionalnega dneva molitve in spomina na žrtve terorističnega napada

Predsednik Bush je v vzdušju, ko je verska retorika služila političnim in vojaškim interesom, prevzel vlogo duhovnega vodje Amerike in vsega sveta ter objavil dekret, v katerem je pozval vse ameriške družine, naj na dan molitve in spomina počastijo spomin na tisoče žrtev okrutnega napada in ponudijo tolažbo vsem, ki so izgubili svoje ljubljene (Meysan 2003, 62). V nadaljevanju je razglasil petek, 14. septembra 2001, za nacionalni dan molitve in spomina na žrtve terorističnega napada. Države in verske ustanove je pozval, da ta dan počastijo z opoldanskim obredom in z zvonjenjem zvonov, zvečer pa naj v spomin zagorijo sveče. Delodajalce je pozval, naj zaposlenim med opoldanskim premorom dovolijo zapustiti delovna mesta in udeležbe na spominskih obredih. Vsa ljudstva sveta pa je povabil, da se Američanom pridružijo v njihovi žalosti (Global Security. com 2009). Prav tako je v znak žalovanja objavil razglas, v katerem je ukazal, da naj bodo do sobote, 23. septembra 2001, na celotnem območju ZDA, kot tudi na ambasadah ter ostalih pomembnih ameriških objektih po svetu, zastave spuščene na pol droga in tako nakazal, da žaluje celoten svet, ne le ZDA (White House 2009g).

4.1.3 Molitev v katedrali

Po napadu 11. septembra je Bela hiša skrbno napisala scenarij za verski obred, v katerem je predsednik neposredno s prižnice v stolni cerkvi oznanil vojno proti terorizmu. 14. septembra je tako z molitvijo v nacionalni katedrali še dodatno poskušal pridobiti zaupanje prebivalcev Amerike ter ostalih zaveznikov po svetu. V katedrali je bil obred, kakršnega Američani še niso doživeli. Na skupni molitvi so se zbrali predsednik in njegova žena, štirje nekdanji predsedniki (Bill Clinton, George Bush starejši, Jimmy Carter in Gerald Ford) ter skoraj vsi člani kongresa. Obred je postal nekakšna televizijska nacionalna liturgija, ki daje simbolični božji blagoslov vojni proti terorizmu. Pri vodenju obreda so se izmenjevali kardinal, rabin in imam. S svojo pridigo pa se je s prižnice oglasil tudi predsednik Bush. V njej je prosil Boga naj usliši njihove molitve ter potolaži in okrepi vse žrtve. Oznanil je: »Naš dolg do zgodovine je popolnoma jasen: odgovoriti na napade in rešiti svet zla.« (Bush 2003, 6) Ti trenutki molitve so pomenili zgodovinski preobrat, saj se je marsikdo poistovetil z njegovimi besedami in sprejel vojno kot edini razumljiv odziv na strahotne posledice. S temi besedami je torej predsednik Bush dejansko postal vodja ZDA in si pridobil status, kakršnega si ni prislužil

niti Ronald Reagan, čeprav so ga vsi tako zelo spoštovali. Krščanski tisk, radio in televizija so o njem govorili z največjim spoštovanjem, pridigarji v cerkvah pa so njegovo vodenje države opisovali kot dejanje božje previdnosti. K njemu so se zgrinjale množice verskih voditeljev in mu obljublale podporo, spletne strani pa pozivale ljudi naj molijo za predsednika (Meysan 2003, 64).

V tem lahko vidimo, da se je predsednik zavedal, kako globoka je ameriška rana, in da je ta tragedija čas za solidarnost in sočutje v bolečini. Zavedal pa se je tudi, da pokrajine razuma sežejo onkraj opustošenih ozemelj. Terorizem nima nekega središča, nima meja, ne domuje na nekem zemljepisnem območju, njegova domovina sta razočaranje in obup. Najboljše orožje za izkoreninjenje terorizma iz duš je mednarodna solidarnost, spoštovanje pravic vseh narodov na svetu, življenje v slogi. In vse to je poudarjal tudi predsednik Bush (Fossati 2005, 159). Po drugi strani pa je ključne nacionalne ter mednarodne akterje spodbujal k ukrepom ter pomoči v boju proti terorizmu.

4.2 Simbolni vidiki graditve mednarodne koalicije za vojno proti terorizmu

Odgovor na teroristične napade je za Bushevo administracijo pomenil ureditev ameriškega vpliva v mednarodnih odnosih in graditev enotne mednarodne koalicije. Narava grožnje je bila globalna in tako si je moral predsednik zagotoviti globalno koalicijo v boju proti novemu sovražniku (Dunn 2003, 283). To je pomenilo ne le pomoč mednarodnih organizacij, temveč tudi svetovnih voditeljev. Tako je imel telefonske pogovore z mnogimi voditelji, ki so žalovali skupaj z ameriški državljani ter izrazili moralno ter tudi ostalo podporo v boju zoper terorizem. Poleg telefonskih pogovorov pa je v mesecu septembru ter oktobru sprejel tudi vrsto voditeljev, ki so v znak obžalovanja prišli v ZDA in pokazali solidarnost ter podporo predsedniku ter državljanom ZDA. Tako so Washington obiskali ključni zavezniki ZDA iz Evrope, Avstralije ter oba voditelja sosednjih držav. Na srečanjih so razpravljali o terorističnih aktivnostih, sodelovanju med državami pri spopadu z globalno grožnjo in o tem, kako prekiniti njihove finančne ter ostale transakcije. Nakazali so na pozitivne razsežnosti terorističnega napada, saj so dogodki 11. septembra bistveno spremenili naravo odnosov med ZDA in drugimi centri globalne moči ter odprli poti za nove priložnosti (Sternad 2004, 45).¹⁰

Potrebno pa je poudariti, da v zbiranju mednarodne koalicije, predsednik Bush ni iskal le zahodnih zaveznikov, ampak se je posvetoval tudi z voditelji iz ostalih, muslimanskih ter

---

¹⁰ Poglavji o simbolni graditvi mednarodne ter domače koalicije za boj proti terorizmu bi lahko spadali tudi pod funkcionalni vidik odzivanja predsednika, vendar pa sem se na tem mestu bolj osredotočila na poudarjanje moralne podpore, solidarnosti svetovnih voditeljev ter verske svobode in tolerance.

arabskih držav, s katerimi so poudarjali globalno grožnjo terorizma in pomembnost medsebojnega sodelovanja in usklajevanja interesov (White House 2009h). Tako je bil v stiku z različnimi arabskimi, afriškimi ter azijskimi voditelji. Med najpomembnejše pogovore bi uvrstila dogovarjanje s pakistanskim predsednikom Pervez Musharrafom, ki je Bushu ves čas zagotavljal, da njegova država ni na strani teroristov, ter da spoštujejo pravice ljudi in si prizadevajo za demokratičnost. In zato je predsednik Bush pakistanski vladi ponudil možnost za sodelovanje, ki je na ta način ovrгла vse obtožbe o podpiranju teroristov (White House 2009j). Pomemben člen pri zbiranju muslimanskih držav za boj proti terorizmu je predstavljala skupna izjava o terorizmu in toleranci, ki jo je podpisal s predsednikom Indonezije, države z največjo muslimansko populacijo na svetu. Poudarila sta pomembnost verske svobode in tolerance znotraj držav in med njimi ter razlikovala med muslimansko vero ter dejanji nasilnega ekstremizma (White House 2009k). S tem sta skušala preseči meje med verami in kulturami. Ameriški predsednik pa je zagotovil, da državljani Amerike spoštujejo islamsko vero, in da bodo sklenili roke z vsemi ljudmi, ki ljubijo svobodo v borbi proti mednarodnemu terorizmu (White House 2009l). Vse to je poudarjal tudi na ostalih srečanjih z muslimanskimi voditelji, s katerimi so razpravljali predvsem o pomembnosti spopada s terorizmom ter promoviranja miru in stabilnosti (White House 2009m). Predsednik Bush je torej želel dokazati, da vojna proti terorizmu ni vojna proti muslimanom ali Arabcem, ampak je predvsem vojna, kakor je izjavil: »Proti zlobnim ljudem, ki so zagrešili zločin proti nedolžnim ljudem.« (White House 2009l)

Z vsemi telefonskimi pogovori ter srečanji je hotel sporočiti, da bodo ZDA in ostale demokratične države stopile skupaj v enotni borbi zoper terorizem. Z njimi je poskušal uskladiti mnenja, oziroma jih prepričati v odločen boj, kjer naj bi zmagala pravica, kar je predstavljalo velik korak pri graditvi mednarodne koalicije v vojni zoper terorizem. Velikokrat je poudarjal drugačno naravo sovražnika in tudi drugačen boj, ki bo poleg tradicionalnih, vojaških sredstev vključeval tudi finančna, politična, ekonomska ter ostala sredstva. Ves čas pa je poudarjal ne le strahote ter negativne posledice terorističnega napada, temveč tudi priložnosti, ki jih lahko ZDA in ostali svet pridobijo oziroma izkoristijo. Predvsem je poudarjal možnosti intenzivnejšega sodelovanja, povečanja varnosti po svetu. Na drugi strani pa je poudarjal, da bo bitka terjala ogromno časa in odrekaj, ter da ne bodo delali napak in bodo prevladali. Kot glavni argument za pridružitvev k protiteroristični koaliciji je navedel dejstvo, da terorizem ni samo sovražnik Amerike, pač pa sovražnik, skupen vsemu svetu, saj 11. septembra ni bila napadena samo Amerika, ampak ves svet.

4.3 Simbolni vidiki graditve domače koalicije za vojno proti terorizmu

Ameriški predsednik je imel na domačem prizorišču nekoliko lažjo nalogo pri spodbujanju ukrepov za boj proti teroristom, saj so bili ameriški državljani neposredno vpleteni v napade. Na začetku so bili zelo negotovi in jih je bilo seveda zelo strah, kmalu pa se je ta strah spremenil v jezo, kar je predsednik Bush hitro izkoristil v svoj prid. V velikem kaosu in negotovosti ljudi, ki sta bila posledica katastrofalnih napadov, je predsednik moral zagotoviti normalne razmere, v katerih lahko ljudje normalno funkcionirajo. Ker se po napadih na WTC in Pentagon ni povečala moč samo predsedniku, ampak tudi ostalim akterjem, je imel predsednik pomembne sestanke in srečanja z različnimi ministrstvi ter agencijami, ki so dobile določene naloge, s katerimi so povečali varnost državljanov. Tako je bil ves čas v stiku s Svetom za nacionalno varnost, ki predstavlja ključni nacionalni predsedniški medagencijski in medministrski krizni sistemski mehanizem, ki temelji na medagencijskem koordiniranem reševanju kriznih problemov (Sarkesian in drugi 2002, 105). Poleg tega je dal velik poudarek tudi konstruktivnemu dialogu s kongresom, saj ima le ta pomembno ustavno vlogo pri definiranju varnostne politike. In prav zato je na kongresnike naslovil določena pisma ter prošnje, ki jih je kongres odobril oziroma mu prepustil izvrševanje določenih varnostnih odločitev. Vse to je predsednik v veliki meri izkoristil in tako postal resnično najpomembnejši izvrševalec politike.

Predsednik pa je veliko časa namenil tudi spodbujanju ameriških vojakov. Tako je že dan po napadih obiskal Pentagon in bodril ter motiviral vojake (White House 2009n). Z uslužbenci Pentagona se je ponovno srečal 16. septembra in poudarjal velik pomen mobilizacije, ki predstavlja simbol nacionalne odločnosti (White House 2009o). Poudarjanje integralne vloge vojske v nacionalni zmožnosti za obrambo je imelo velik vpliv ne le na ameriško vojsko oziroma tiste vojake, ki so bili takrat v Pentagonu, ampak na celotno ameriško javnost.

Predsednik je dal velik pomen tudi obveščevalnim službam, ki se ukvarjajo z zbiranjem domačih in tujih obveščevalnih podatkov in predstavljajo močno sestavino nacionalne varnosti in moč v rokah tistega, ki jih ima. S svojimi obiski je pozitivno vplival na zaposlene v FBI in CII, glavni obveščevalni službi. Vedel je da je potrebno teroriste zatreti že na začetku in tako izslediti njihove telefonske klice ter ostale komunikacije, ki vodijo k širjenju teroristične dejavnosti v ZDA ter po celotnem svetu (White House 2009r). Poudarjal je pomembnost ustreznih orodij, tehnologij in sredstev, sodelovanja med obveščevalnimi službami ter povečeval pravice državljanov, ki jih ZDA kot demokratična država spoštuje (White House 2009p). S temi srečanji je hotel dokazati, da se celotna država zanaša na FBI in

CIO, ki ne smeta popustiti pred pritiski javnosti ali ostalih akterjev, ter da morajo teroriste privesti pred pravico in jim ustrezno soditi za njihove grehe ne glede na to, kje živijo ali se skrivajo.

Po napadih je predsednik torej skupaj s kongresom ter ostalimi nacionalnimi akterji sprejel ogromno zakonodaje, ki bi pomagala ne le neposredno žrtvam ter njihovim svojcem, temveč tudi ostalim zaposlenim, ki so bili posredno prizadeti z napadi. Ves čas je zatrjeval, da se bodo ZDA rešile iz krize, vendar pa bo potrebno medsebojno sodelovanje in veliko odrekovanja. Zavedati pa se je potrebno, da se predsednik ni sestajal le s ključnimi akterji nacionalnovarnostne politike, ampak je vedno poskušal vplivati tudi na splošno javnost, torej navadne ameriške državljane, ki kljub vsemu igrajo veliko vlogo pri vodenju odgovora na teroristične napade. Predsednik Bush se je tako domači javnosti zavezal, da ne bo napadel le mednarodne teroristične organizacije, odgovorne za napad na ZDA, pač pa mednarodni terorizem nasploh in vse države, ki ga podpirajo (Areh 2002, 5). Celoten proces upravljanja in vodenja, od funkcionalnih do simbolnih vidikov, pa je predsednik nadgradil z uspešnim kriznim komuniciranjem, s skrbno izbranimi besedami in pomembnimi javnimi nastopi.¹¹

5 ANALIZA GOVOROV IN JAVNIH NASTOPOV

V sklopu predsednikovega javnega nastopanja poznamo tri glavne skupine aktivnosti, in sicer so to javni nagovori, javni nastopi ter politična potovanja. Javni nagovori spadajo med najpomembnejše predsedniške govore, ko predsednik v Washingtonu preko radia ali televizije nagovori najširšo ameriško in svetovno javnost (Kos, Ferfila 2002, 91). Pri analizi govorov se bom osredotočila predvsem na tiste izjave, ki so najpomembnejše in v katerih je predsednik nakazal oziroma odločil o določenih ukrepih. Tako sem spadata nagovora iz Ovalne pisarne na večer 11. septembra ter 7. oktobra, govor kongresu 20. septembra ter nagovori državljanom po radiu 15. septembra, 29. septembra ter 6. oktobra. Predsednik pa je imel tudi javne nastope ter politična potovanja po celotni državi. Tako je natančno izbral priložnosti ter seveda tudi javnosti, kjer je skušal povečevati svoj zunanji ugled, promoviral svojo politiko, ideje in zamisli in s tem povečeval podporo javnosti. Predsednik je tako v govorih po napadu uporabil različne propagandne tehnike, s katerimi je opravičeval svoja dejanja kot pravna ali vsaj etično sprejemljiva in ljudi pripravljaj na legitimno vojno proti terorizmu¹². Med najpomembnejše bi

---

¹¹ Glede izvajanja kriznega komuniciranja avtorji govorijo o štirih prvinah kriznega komuniciranja, ki so: sposobnost vzpostavitve sočutnega odnosa do javnosti, strokovnost in verodostojnost komunikatorja sporočil, odkritost, odprtost in poštenost podajanja informacij ter predanost in dostopnost komunikatorja sporočil (Malešič 2004, 296).

¹² Avtorji omenjajo najpomembnejše tovrstne trike verbalizacije, ki jih je v svojih govorih uporabil tudi ameriški predsednik: zanikanje odgovornosti, pri čemer se storilec prikaže kot marioneta v rokah determinističnih sil

uvrstila obisk Pentagona in Točke nič ter molitev v nacionalni katedrali v Washingtonu in islamskem centru. Zavedati se je potrebno, da so izjave, ki jih poda predsednik Amerike, pomembne ne le za ZDA, ampak za celoten svet in še posebej v krizi se javnost rada obrne na voditelja, ki mu zaupajo in verjamejo, da jih bo rešil iz krize. Če predsednik svoje izjave ponavlja dalj časa, jim ljudstvo začenja verjeti in tako ima predsednikova beseda izjemno veliko moč tudi pri oblikovanju javnega mnenja (Moore 2004, 57).

Za lažje razumevanje govorov sem se skozi analizo besedišča v originalnih govorih osredotočila na ključne besede, povezane z mojo diplomsko nalogo. To sem prikazala v spodnji tabeli ter grafično prikazala na grafu in s tem poskušala poudariti bistvene prvine in sporočila predsednika, ki so bila predvsem v motiviranju in prepričevanju ljudi ter opravičevanju vojne. Predsednik Bush je ljudem razlagal na preprost način, poskušal je čim bolj poenostaviti zadeve in se je za razliko od drugih politikov, ki veliko govorijo in malo povedo, uveljavil z jedrnatimi in lahko razumljivimi mislimi preprostega moža iz Teksasa. Svoje govore pa je naslavljal na različne ljudi: vse od vojaških oseb, svetovnih voditeljev, žrtev napadov in njihovih svojcev, zaposlenih ter seveda na celotno javnost. To je še okrepilo učinke vseprisotnosti terorizma ter na drugi strani pomembnosti skupnega in usklajenega odziva nanj ter solidarnosti.

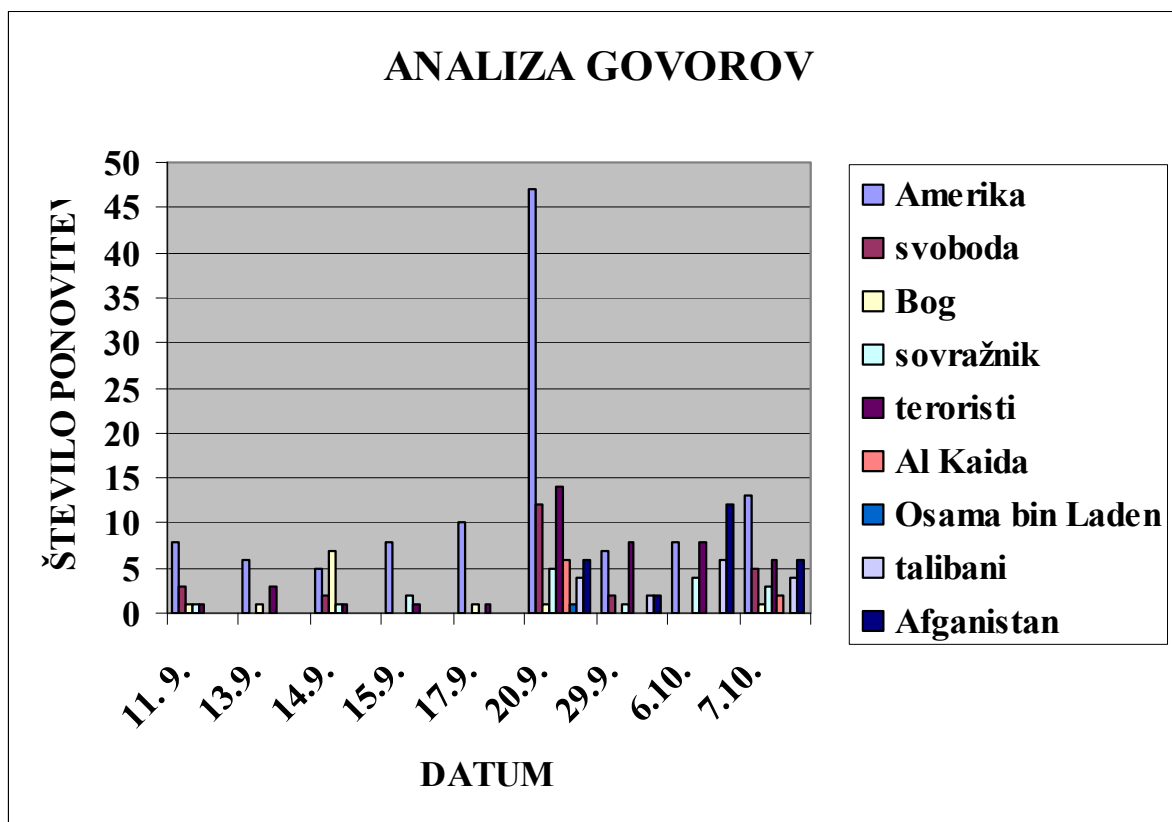
Tabela 5.1: Analiza govorov

GOVORI	11. 9.	13. 9.	14. 9.	15. 9.	17.9.	20. 9.	29. 9.	6. 10.	7. 10.
Amerika	8	6	5	8	10	47	7	8	13
svoboda	3	0	2	0	0	12	2	0	5
Bog	1	1	7	0	1	1	0	0	1
sovražnik	1	0	1	2	0	5	1	4	3
teroristi	1	3	1	1	1	14	8	8	6
Al Kaida	0	0	0	0	0	6	0	0	2
Osama bin Laden	0	0	0	0	0	1	0	0	0
talibani	0	0	0	0	0	4	2	6	4
Afganistan	0	0	0	0	0	6	2	12	6

---

onstran vojnega nadzora, tako da njegovo dejanje ni svobodno, ampak nujno v najstrožjem pomenu besede, zanikanje žrtve, ki je bodisi izhodiščni krivec (oseba, ki je storilca poprej poškodovala, prizadela ali ponižala), bodisi moralno manjvredna kreatura, ki si preprosto zasluži, da je objekt (pravičnega) nasilja, sklicevanje na višjo poštenost, obsojanje napadalcev in veljavnih norm (Sternad 2004, 53).

Slika 5.1: Grafična analiza govorov

5.1 Pomiritev

V začetnih izjavah se je predsednik osredotočil predvsem na to, da je skušal pomiriti ogrožene prebivalce ter ostale ameriške državljane s tem, da je zagotovil vso pomoč pri odpravljanju posledic napada. Želel je, da se ljudje počutijo varne v lastni deželi in zato oblikoval občutke trdne nacionalne pripadnosti in enotnosti, kar se je izkazalo za zelo učinkovito, saj je povezal in okrepil občutek skupnih ciljev, vrednot, želja, pa tudi strahu celotnega naroda. Vedno je izpostavil vrednote, ki jih podpira demokratični svet in za katere si svet želi, da bi jih uveljavili tudi v sovražnih državah.

5.1.1 Varnost, enotnost in solidarnost

Enotnost se je pokazala takoj po napadih 11. septembra 2001. Celotne ZDA so delovale kot eno, bile so enotne in homogene. Podobe porušenih stolpov WTC, podobe številnih prostovoljcev, ki so pomagali, so povezale ves svet in v tednih, ki so sledili, je ves svet čutil kot Amerika. Tako ameriškemu predsedniku ni bilo treba vložiti veliko truda, da bi zgradil nacionalni in mednarodni konsenz, ki ga je potreboval za nadaljnje ukrepanje (Miklavič 2004, 67). Vendar pa je s svojimi izbranimi besedami še pripomogel k tej enotnosti in pomiritvi državljanov. Hegemonija predsednikovega odziva pa je bila zagotovljena še z

nekritičnim ponavljanjem medijev, politikov, vojske in ostalih, ki so z izbranimi besedami izzvali valj patriotizma, nacionalizma.

George Bush je že nekaj ur po napadu iz Ovalne pisarne nagovoril državljane, ki so nemo spremljali novice in s strahom zrl v ekran, in povedal, da je to težek trenutek za celotno Ameriko, ter da je bila Amerika cilj napada zato, ker je najsvetlejše znamenje svobode in priložnosti za svet, in da nihče ne bo ugasnil te luči (White House 2009s). To so bile prve javne besede, ki jih je predsednik spregovoril po terorističnem napadu na New York in Washington. Takoj po napadu se je predsednik čutil dolžnega ljudi pomiriti s tem, da je zagotovil, da ima vlada ter njegova varnostna ekipa vse pod kontrolo (Maggio 2007, 816). Občutek varnosti ljudi je povezoval z nacionalno varnostjo in solidarnostjo ter poudarjanjem ameriških vrednot in karakterja in kar osemkrat uporabil besedo Amerika oziroma Američani. Zavedal se je, da mora država ostati enotna in trdna, če hoče ostati varna (White House 2009s).

Najpomembnejši trenutek v povezovanju ljudi med seboj in spodbujanju enotnosti pa je bila molitev v katedrali v Washingtonu, kjer je predsednik skušal ljudi pomiriti z različnimi besedami in poudarjanjem nacionalnega karakterja ter enotnosti vseh ver in okolij (White House 2009š). Prebral je imena nekaterih posameznikov, ki so izgubili življenje v terorističnih napadih in tako ustvarjal neko moralno skupnost. V njegovih besedah je bilo mogoče zaznati, da so bile napadene nedolžne žrtve, ki predstavljajo in simbolizirajo vsakega posameznika (King, de Young 2008, 126). Srčnost nacionalne enotnosti je nadgradil z dokazi, kot je enotnost kongresa, maše, molitve, ameriške zastave. Poudaril je, da je Amerika država, ki je polna bogastva in dokler bo ostala močna, to ne bo čas terorja, ampak bo čas svobode povsod po svetu (White House 2009š). V govoru po radiu naslednji dan je spregovoril ne le o ameriškem pogumu, ampak o pogumu policistov, gasilcev, potnikov letala 93 in ostalih ter poudaril, da jih teroristični napadi niso ločili, ampak so jih še zblížali kot državo. »Naš nacionalni karakter je prišel do izraza v zgovornih dejanjih žrtvovanja znotraj WTC in tudi drugje po državi, ko smo pokazali veliko obvezo drug do drugega in ljubezen do države.« (White House 2009t) Povedal je, da se je v tej preizkušnji dobro videlo, da so Američani radodarni, prijazni, iznajdljivi ter pogumni: »Kajti to je Amerika, to smo in to so sovražniki napadli, in zato bomo prevladali.« (White House 2009t) S tem je poskušal med ljudmi doseči predvsem pomiritev, ponovno zagotoviti varnost v očeh ameriškega prebivalstva, ki je bilo polno strahu ter negotovosti.

Poleg poudarjanja enotnosti in nacionalnosti pa se je predsednik v svojih govorih pogosto skliceval na svobodo in demokracijo. Tako je v govoru 20. septembra nasprotnike

Amerike označil za nasprotnike demokracije. Pri tem se je vprašal, zakaj jih sploh sovražijo. In njegov odgovor je bil jasen: »Sovražijo našo svobodo, našo svobodo religije, svobodo govora, svobodo voljenja in zbiranja.« (White House 2009ž) Tako lahko vidimo, da je bil predsednik ekspert v prikazovanju Amerike kot največje žrtve demokracije in svobode.

Velikokrat pa je zavzel tudi drugo pozicijo in iz enotnosti prišel na pozivanje držav, ostalih zaveznikov, da se jim pridružijo, saj če teror ostane nekaznovan, so lahko njihova mesta, državljani naslednji, kar pa lahko celo podre stabilnost legitimnih vlad. Tako je tudi 20. septembra v govoru izjavil: »Kljub vsemu to ni samo ameriški boj. Kar je na kocki, ni samo ameriška svoboda. To je boj celega sveta. To je boj civilizacije. To je boj vseh, ki verjamejo v napredek in pluralizem, strpnost in svobodo. Civilizirani svet se zbira na strani Amerike. Zavedajo se, da če ta zločin ostane nekaznovan, so lahko njihova mesta in ljudje naslednji na vrsti.« (Miklavič 2004, 67) Svobodo je v govoru omenil kar dvanajstkrat, kar kaže na to, da je v Bushevih govorih ameriška ideologija postavljena v ospredje. To je ideologija svobode, pravice ter seveda demokracije. George Bush nam da vedeti, da na poti od želenega do dejanskega lahko le ZDA in njene zaveznice spremenijo sovražnikov režim (Miklavič 2004, 97).

Predsednik Bush je torej pogosto pozival, spodbujal in povezoval ves svet, na le ZDA. S takimi nagovori ni dosegal le namena, to je podporo javnosti, ampak je hkrati krepil zavedanje o vrednotah, v katere pa spada solidarnost oziroma podpora drugih držav, v smislu »nismo sami, svet je z nami« (Miklavič 2004, 41). Rad je poudarjal ameriško enotnost s povezovanjem demokratov in republikancev, svetovno enotnost ali pa univerzalne želje in vrednote in s tem krepil občutek, da ne gre za ameriški boj, ampak za boj celega sveta. Ljudi pa je hotel prepričati v to, da za sovražnika obravnavajo istega kot ameriška vlada, in da so motivi sovražnika tisti, ki jih je navedla ameriška vlada oziroma predsednik (Roy 2001, 1).

5.1.2 Sklicevanje na Boga

Retorika Georga W. Busha je po 11. septembru postala izrazito versko obarvana. Ameriški predsednik se je znašel na čelu vodenja pretresenega naroda, ki ga je moral voditi skozi temačno dolino (Kisovec 2006, 67). Številni politični in religijski komentatorji so bili mnenja, da še noben predsednik v ameriški zgodovini v svojih javnih nastopih ni uporabljal religijskega jezika v tolikšni meri in na tak način kot Bush. Nekateri izmed njegovih ključnih piscev govorov prihajajo iz vrst evangelijcev in Bush v svoje nastope pogosto vnaša biblijske citate in besedila verskih himen.

Po terorističnem napadu je tako že v prvem govoru citiral psalm 23 iz Stare zaveze: »Tudi če bi hodil v temni dolini, ne bom se bal hudega, ker si ti z menoj.« (Bush 2003, 2) Pozval je ljudi k molitvi, blagoslovil vse žrtve, njihove družine in celotno Ameriko in zagotovil, da se bodo v obrambi svobode in vsega, kar je dobrega in pravičnega v svetu, lotili nasprotnika (White House 2009s). Svoje govore je skoraj vedno zaključil s pozivom: »Naj bog blagoslovi Ameriko,« (»God bless America«) ali pa vsaj podobnim stavkom, kot je na primer v govoru 20. septembra dejal: »Naj nam Bog da modrost in bdi nad Združenimi državami Amerike.« Bush pa se je na Boga skliceval že med samim govorom, ne le v zaključku.

13. septembra je njegova versko obarvana retorika še bolj prišla do izraza, saj je v govoru o razglasitvi dneva molitve in spomina počastil spomin na vse žrtve brutalnih napadov. Poudaril je, da se bodo prebili skozi to nacionalno tragedijo, in da bodo kljub vsemu zlobnemu ostali močni in združeni - ena država pod Bogom. V nadaljevanju je petek, 14. septembra, proglasil za dan molitve in spomina na žrtve terorističnih napadov 11. septembra 2001. Pozval je vse ljudi in svete kraje k zvonjenju zvonov ob 12. uri in nočne molitve ob svečah ter pozval vse nadrejene, da zaposlenim dovolijo molitev za državo (Global security.com 2009).

Najbolj pa sta njegova verska usmerjenost ter retorika prišli do izraza v nacionalni katedrali v Washingtonu. Že na začetku je povedal, da so se zbrali skupaj v molitvi za pogrešane, mrtve in tiste, ki jih ljubijo. Navedel je ljudi, navadne državljane, ki so se srečali s smrtjo, njihove svojce pa je spodbudil k pogumu in jim rekel, da jih ima rad, in da niso sami. Povedal je, da jih bog sliši in razume, ter da lahko z molitvijo lažje pridejo skozi dneve in noči. Na koncu pa je prosil boga, naj pazi na njihovo državo in naj jim da potrpljenja ter vztrajnosti k vsemu, kar še sledi. Boga je v govoru omenil kar sedemkrat ter se mu zahvaljeval za vsa življenja (White House 2009š). Predsednik se je zavedal, da so ljudje prestrašeni ter da jim opora na Boga pomeni ključno tolažbo in način, kako prebroditi težke dneve, kar je izkoristil v svoj prid. Zato je v govore dodajal krščansko retoriko, ki je v ljudeh vzpodbudila zaupanje ter na drugi stran moč za odzivanje ter povračilne ukrepe. Ameriško družbo je pogosto povezoval z Bogom ter Ameriko kot državo, ki je poklicana od Boga, da zaustavi vse grozote na svetu (Miklavčič 2004, 96).

Pomembno pa je poudariti, da ameriški predsednik ni citiral le iz Biblije, ampak je v islamskem centru v Washingtonu 17. septembra citiral celo iz Korana: »V dolgem boju bo zlo in ekstremno konec za tiste, ki delajo zlo. In sicer, ker so zavrnili signale Alaha in jih imeli v posmeh.« (Online news hour 2009) Tudi 20. septembra je spregovoril muslimanom po svetu

in povedal, da spoštuje njihovo vero, ki uči dobrega in mirnega, in da so tisti, ki so zagrešili zlo v imenu Alaha, omadeževali njegovo ime (White House 2009č). Na ta način je poudaril, da boj proti terorizmu ne pomeni boja proti islamski veri in njenim vernikom, ampak proti tistim, ki zlorablajo vero v zle namene.

5.1.2.1 Dobro proti zlu

Vpliv Busheve vere na njegovo politiko pa se najbolj očitno kaže v njegovem nenehnem sklicevanju na spopad med dobrim in zlim (Singer 2004, 207–208). Predsednik Bush je že v svoji prvi izjavi po terorističnih napadih kar petkrat obsodil zlo, torej teroriste, kar je kasneje v ostalih govorih še večkrat poudarjal, predvsem pa boj dobrega proti zlu. Poudaril je: »Danes je naš narod videl zlo, najhujše zlo človeške narave.« In ker je bila Amerika glavna tarča zla, je njena ključna naloga izkoreniniti zlo na svetu. To kampanjo je opisoval s križarskim pohodom, vojno proti Afganistanu pa je opisoval s terminom Neskončna pravica (Kellner 2003, 144).

V svojem nagovoru iz Kabinetne sobe 12. septembra je povedal, da bo boj dobrega proti zlu, vendar bo dobro premagalo zlo, naslednji dan pa je zlo enačil s teroristi in poudaril, da bodo ZDA in ostali sodelovali, dokler ne bo pravici zadoščeno. V svojem govoru Freedom of War 20. septembra pa je bil še konkretnjši: »Svoboda in strah sta v vojni.« Nekaj odstavkov kasneje je poudaril bitko med dobrim in zlim ter izjavil: »Potek konflikta ni znan, njegov izid pa je določen. Svoboda in strah, pravica in krutost sta vedno bili v vojni in kot vemo Bog ni nevtralen med njima.« (White House 2009ž) Konflikt je označil kot vojno med svobodo in strahom, med tistimi, ki ustrahujejo in hočejo uničiti ameriško svobodo, ter med tistimi, ki so na strani svobode (Global security. com 2009).¹³

Ameriški predsednik je tako na strani dobrega vedno označeval ameriške tradicionalne vrednote, kot so svoboda, neodvisnost, demokracija, pravica, življenje. Na drugi strani pa je za zlo označil sovražnike svobode ter strah, ki je v popolnem nasprotju s svobodo, ter vojno proti terorizmu označil kot vojno dobrega proti zlu (Coe, Domke in Graham 2004, 234). Za ZDA tako ni neke vmesne poti. Ali si na strani Amerike, torej dobre države in ljudi, ali si na nasprotni strani. S tovrstno religijsko retoriko je Bush tudi opravičeval vojno v Afganistanu.

---

¹³ Tovrstna retorika je tipična za apokaliptično krščanstvo ameriških kristjanov, ki verjamejo, da je Bog ameriškemu narodu zadal nalogo, da premaga temne sile, ki so v tem primeru teroristi (Singer 2004, 207). Ker je diskurz med dobrim in zlim kozmološki in apokaliptični, tako izzove boj med celotnim svetom. Na tej točki vidimo, da zlo ne more biti napadeno samo enkrat, ampak mora biti popolnoma premagano (Kellner 2003, 145).

5.2 Definiranje sovražnika

Teroristični napadi 11. septembra so bili zastrašujoči iz več razlogov, med katerimi pa je bil eden izmed najstrašnejših predvsem pomanjkanje konkretno definirane sovražnika. Med spremljanjem Bushevih govorov sem ugotovila, da je vedno označil določenega nasprotnika ter ga predstavil kot grožnjo ZDA in celotnemu svetu. V začetnih izjavah je zelo splošno opredelil sovražnike in za njih označil predvsem teroriste, po ključnem govoru, ki ga je imel 20. septembra, pa je iz nekega splošnega poimenovanja sovražnika prešel na konkretnega in tako za ključne tarče označil Al Kaido in Osamo bin Ladna.

V prvem govoru 11. septembra 2001 predsednik še ni konkretno opredelil sovražnika, za krivce je označil teroriste, njihova dejanja pa za teroristična in hudobna dejanja. Čez štiri dni je v svojem radijskem nagovoru spregovoril o naravi sovražnika ZDA in poudaril, da je to drugačen tip sovražnika v 21. stoletju, ki je anonimen, brezizrazen in ni omejen s specifičnimi mejami (White House 2009t).

V govoru Islam je mir 17. septembra je bil že konkretnejši pri definiranju sovražnika in tako je izjavil, da obraz terorja ni pravi obraz islama, saj je islam mir (Online news hour 2009). Poudaril je, da teroristi ne predstavljajo miru, ampak zlo in vojno, ter da zavračajo signale Alaha. Islam je označil za vero, ki prinaša udobje in mir. Povedal je, da v Ameriki živi ogromno muslimanov, ki so zdravniki, profesorji, odvetniki, vojaki, mame, očetje, ki potrebujejo spoštovanje. Ter da tisti, ki jih ustrahujejo, predstavljajo najslabše od človeštva, in da bi se morali sramovati svojega vedenja (Online news hour 2009). S tem je poskušal Američane pozvati, da niso vsi muslimani teroristi, in da boj proti terorizmu ne pomeni boja proti muslimanom, ampak proti radikalnim skupinam, ki zlorabljajo vero v zle namene.

Ker je bil glavni cilj Bushevih govorov doseči podporo in odobravanje za vojno, je 20. septembra v govoru War of Freedom - Vojna svobode največ prostora namenil definiranju sovražnikov in natančno opisal njihovo delovanje in mišljenje in tako naslikal družbo, v kateri manjkajo vse vrednote, ki jih imajo ZDA. Povedal je, da so sovražniki že bojevali vojno proti njim, vendar jih še nobena ni prizadela ravno v centru velikega mesta na mirno jutro. Napovedal je vojno in dejal: »11. septembra so sovražniki svobode začeli vojno proti naši državi.« (White House 2009ž) Nekaj povedi kasneje je bil že bolj natančen in je te sovražnike svobode tudi opredelil: »Vsi dokazi, ki smo jih zbrali, kažejo na skupino rahlo povezanih terorističnih organizacij, poznano kot Al Kaida. To so isti morilci, ki so obtoženi bombardiranja ameriških ambasad v Tanzaniji in Keniji, odgovorni pa so tudi za bombardiranje USS (United States Ship) Cole.« (White House 2009ž) Nato je Al Kaido enačil z mafijo in jo povezal z egiptovskim islamskim džihadom in islamskim gibanjem v

Uzbekistanu. Poudarjal je vseprisotnost teroristov, ki naj bi jih bilo na tisoče v 60 državah. Poudaril je, da njen cilj ni kopiciti denarja, njen cilj je spremeniti svet in vsem ljudem vsiliti svoja radikalna pričakovanja. Takrat je tudi točno povedal, kdo pravzaprav je njihov sovražnik, in sicer je to radikalna skupina teroristov Al Kaida in vse vlade, ki jih podpirajo (Semmler 2003, 70).

Tudi dan pred napadom na Afganistan, je po radiu poudarjal, da niso sovražniki Amerike muslimanski prijatelji oziroma arabski svet, saj je veliko arabskih držav tudi samih tarča ekstremnega terorizma. »Sovražnik tudi ni islam, vera, ki ljubi mir ter prinaša blagor milijardi ljudem, vključno s pol milijona Američanom. Sovražnik tudi niso ljudje po svetu, tudi če njihovi voditelji spodbujajo terorizem. Sovražniki so teroristi in režim, ki jim daje zavetje ter jih vzdržuje.« (White House 2009v)

Teroriste oziroma teroristično skupino Al Kaida, pa je z Afganistanom prvič povezal v govoru 20. septembra. Opisal je tamkajšnje slabe razmere, kjer ženskam ne dovolijo šolanja, kjer vera služi v diktatorske namene in za ponazoritev dodal, da lahko človeka zaprejo, če njegovi lasje niso dovolj dolgi. Vendar pa je kljub povezavi talibanov s teroristi, jasno razlikoval med nedolžnimi prebivalci Afganistana in teroristi. Tudi v govoru 6. oktobra je poudaril, da Afganistan oskrbuje teroriste, jim daje zavetišče in izvaja teror proti ljudem. Povedal je, da spoštujejo afganistanske državljane, ampak so odločeni v zatrtje talibanskega režima, ki ne le da brutalizira svoje ljudi, ampak grozi ljudem vsepovsod po svetu s podpiranjem, financiranjem in oskrbovanjem teroristom. Na drugi strani pa je poudaril, da ZDA kljub temu spoštujejo državljane Afganistana, njihovo tradicijo in vrednote. Ne spoštujejo pa talibanov in ostalih, ki sodelujejo z njimi in ker niso izpolnili ultimativ in možnosti, ki so jim jih dale ZDA, bodo ponudili pomoč afganistanskim ljudem in zatrtli teroriste (White House 2009v).

Zelo zanimivo se mi zdi dejstvo, da je Osama bin Ladna, voditelja Al Kaide in najpomembnejšo osebo, ki je organizirala celoten teroristični napad, omenil šele v govoru 20. septembra. Brez dvoma je bil Osama glavni osumljenec in krivec za napad, vendar pa se je predsednik v govorih bolj osredotočil predvsem na talibane, Al Kaido ter Afganistan, ne pa na glavnega krivca, Osama bin Ladna, ter tako nakazal širšo strategijo v boju proti terorizmu.

5.2.1 Grožnje teroristom in definiranje ciljev

Poleg tega, da je natančno opredelil sovražnika, pa je največ prostora namenil definiranju ciljev ter grožnjam storilcem napadov, ki jim je obljubil maščevanje in ustrezno

kaznovanje. Glavni cilj ZDA pa je bila seveda zmaga v boju proti terorizmu, kar pa je lahko dosegel le s soglasjem domače ter tuje mednarodne koalicije.

Že v prvi izjavi je dejal, da terorizem v njihovi državi ne bo prevladal (Yale law school 2008č), z grožnjami pa je nadaljeval na letališču v Barksdalu nekaj ur po napadih in povedal, da Amerika ne bo delala nobenih napak, in da bo ujela in kaznovala vse, ki so odgovorni za strahopetne napade. Dokaz, da misli resno, je podal že v nadaljevanju in poudaril: »Dal sem na razpolago vsa sredstva naših obveščevalnih in zakonodajnih služb, da najdejo odgovorne in jih privedejo pred pravico.« (Yale law school 2008d)

Tudi v govoru iz Ovalne pisarne, ki ga je imel na dan napadov, je zagrozil napadalcem ter povedal: »Nikakršnih razlik ne bomo delali med teroristi in tistimi, ki jih podpirajo.« Kasneje je v govoru poudaril: »Amerika je že premagala sovražnike in enako se bo zgodilo tokrat. Nihče od nas ne bo nikoli pozabil tega dne.« (White House 2009z) Takrat je prvič omenil vojno proti terorizmu: »Amerika, naši prijatelji in zavezniki delujemo skupaj s tistimi, ki želijo mir in varnost v svetu, držimo skupaj, da bi zmagali v vojni proti terorizmu.« (White House 2009z) Namigoval je, da bi to lahko bil začetek klasičnega oboroženega spopada, vendar pa ni točno povedal, kako jih bodo kaznovali, ali na vojaški ali kriminalni način. Govoril je o preizkušnji, ki jo je treba prestati, in zdelo se je, kakor da napoveduje nadaljnje katastrofe (Meysan 2003, 69). S tem je pokazal svojo odločnost in srčnost ter voljo Amerike, ki bo storila vse, da bo zavarovala svojo državo in njene državljane.

Teroristom je prav tako zagrozil ob razglasitvi dneva molitve, saj je poudaril, da pravica zahteva kaznovanje vseh, tudi tistih, ki so spodbujali in pomagali teroristom, s čimer je nadgradil širšo strategijo borbe proti terorizmu (Global Security. com 2009). Konkretnije pa je cilje, ki jih bo Amerika poskušala doseči, opredelil v radijskem nagovoru dva dni kasneje. Tako je povedal, da bodo s Svetom za nacionalno varnost pripravili obsežen načrt za boj proti terorizmu, ki bo drugačen konflikt proti drugačnemu sovražniku in ne bo tradicionalni vojaški konflikt. Poudaril je, da je to konflikt brez bojišč in oporišč, z nasprotniki, ki menijo, da so nevidni. Takrat je tudi napovedal, da zmaga proti terorizmu ne bo mogoča v eni bitki, ampak v več odločnih akcijah proti tistim, ki jih spodbujajo in podpirajo. Prav tako je poudaril, da načrtujejo široko in nepretrgano kampanjo za zavarovanje države in izbris terorizma (White House 2009t).

20. septembra pa je izjavil, da se je njihovo žalovanje spremenilo v jezo in jeza v resolucijo ter nakazal, da bo boj proti terorizmu vključeval vse teroriste in tiste, ki jih

podpirajo, ne le napadalce oziroma Osamo bin Ladna¹⁴. »Naša vojna proti terorizmu se bo začela z Al Kaido, a se ne bo končala tam. Ne bo se končala, dokler ne bodo vse teroristične skupine po svetu najdene, ustavljene in poražene.« (White House 2009ž)¹⁵ Podal je tudi zahteve talibanom, ki jih je kongres sprejel z bučnim aplavzom ter poudaril, da se ne bodo pogajali ali pogovarjali, ampak da morajo talibani takoj delovati in predati teroriste (White House 2009ž). V nadaljevanju je napovedal drugačno vojno, kot je bila tista v Iraku, s končnim izidom, ki je bil osvoboditev ozemlja in hitrim zaključkom ter drugačna kot zračna vojna nad Kosovom, kjer niso uporabili kopenskih enot in kjer ni življenja izgubil niti en Američan. »Naš odgovor bo zahteval veliko več kot le takojšnje maščevanje in posamezne napade. Američani ne smejo pričakovati le ene bitke, ampak dolgo kampanjo, ki bo drugačna od vseh, ki smo jih poznali. Verjetno se bodo dogajali dramatični dogodki, ki jih boste videli na TV, in skrivne operacije, pri katerih bodo skrivnost celo rezultati.« (White House 2009ž) Povedal je, da bodo teroristom ukinili vse vire financiranja, jih sprli med seboj, gnali iz enega konca na drugega, dokler ne bodo nikjer več imeli zavetja. Prav tako pa bodo ZDA preganjale države, ki pomagajo teroristom ali jim nudijo varno zavetje. Vedel je, da bo prihajajoča vojna zahtevala veliko žrtvovanja, predvsem od glavnih nacionalnih akterjev, kot so obveščevalne službe, vojska, kongres. Tako je naslovil nekaj besed tudi ameriški vojski in jim rekel: »Bodite pripravljeni in sicer z razlogom. Kajti prihaja ura, ko bo Amerika morala delovati in takrat nam boste v ponos.« (White House 2009ž) V govoru 29. septembra je povedal, da je bilo več tisoč rezervistov poklicanih na dolžnost, ter da v boju proti terorizmu stoji celotna mednarodna skupnost. Tako so zamrznili sredstva teroristom ter jim onemogočili delovanje. V sklopu graditve domače koalicije za boj proti terorizmu pa se je osredotočil tudi na obveščevalne službe in poudaril, da so s skupnimi močmi izoblikovali konkreten odgovor (White House 2009v)¹⁶.

7. oktobra pa je svoje grožnje uresničil in začel z napadom na Afganistan. Dejal je: »Na moj ukaz je vojska Združenih držav začela napade na teroristične vadbene centre talibanskega režima v Afganistanu. Te natančno usmerjene akcije so namenjene temu, da

---

¹⁴ Mnogi kritiki ocenjujejo njegov govor pred skupnim zasedanjem kongresa kot enega izmed najpomembnejših govorov predvsem zaradi konkretnega definiranja ciljev in napovedi ustanovitve Ministrstva za domovinsko varnost, ki naj bi predstavljal pomemben vidik zagotavljanja nacionalne varnosti ter borbe proti terorizmu. Njegova naloga naj bi bila koordiniranje uresničevanja nacionalne strategije za varstvo pred terorističnimi grožnjami in napadi.

¹⁵ Njegova ključna izjava : »Ali ste z nami, ali ste s teroristi? Ali ste na strani civilizacije in dobrega ali ste na strani barbarskega in zlobnega?« (Hirhs 2002, 21) je imela retorično moč v tistem času, kasneje pa je celo postala temelj vojne proti terorizmu.

¹⁶ Zelo odločen je bil tudi v nagovoru državljanom ZDA po radiu, kjer je že na začetku poudaril, da imajo države jasno izbiro ali so na strani civiliziranega sveta ali so na strani teroristov. »In tisti, ki so na strani teroristov, bodo plačali veliko ceno.« (White House 2009t)

uničimo Afganistan kot teroristično bazo za operacije in napademo vojaške zmogljivosti talibanskega režima.« (White House 2009z) Kasneje je v govoru opravičeval napad na Afganistan predvsem s tem, da so talibanskim voditeljem postavili jasne in specifične zahteve, ki niso bile izpolnjene in zato bodo talibani plačali. Povedal je, da jim bodo uničili centre in komunikacijske povezave ter s tem teroristični mreži otežili uvajanje novih članov in koordiniranje njihovih načrtov. Na drugi strani pa je poudaril, da so ZDA prijatelji afganistanskih ljudi in skoraj milijardi muslimanov po svetu, in da bodo zagotovili hrano, medicinsko pomoč ter ostala sredstva za pomoč lačnim in trpečim možem in ženam po celotnem Afganistanu. Napovedal je zmago v boju zoper terorizem, saj naj bi vse težave premostili odločno, z voljo in pravim namenom. Tako je ta vojaška akcija del kampanje proti terorizmu, ki vključuje ne le vojaški boj, temveč diplomatska, obveščevalna sredstva ter seveda finančna. Takrat je tudi poudaril, da se bodo v tistem trenutku osredotočili na Afganistan, vendar pa je bitka širša. Operacijo je poimenovan Enduring Freedom (Trajna svoboda) in z njo naj ne bi branili le svobode ZDA, ampak svobodo vseh ljudi po svetu. Ljudstvo pa je prosil za potrpljenje in razumevanje. Na koncu govora je vključil celo besede male deklice, ki naj bi mu poslala pismo, v katerem je izjavila: »Kljub temu, da nočem, da se moj oče bori, sem ga pripravljena predati tebi.« S temi besedami je tako hotel nakazati žrtvovanje ljudi ter zaupanje vanj, v voditelja ZDA, najbolj demokratične države na svetu. Na koncu pa je še dejal: »Ne bomo omahovali, ne bomo se utrudili, ne bomo se obotavljali in ne bomo neuspešni. Mir in svoboda bosta prevladala.« (White House 2009z)

Če na koncu povzamem vse govore in javne nastope ameriškega predsednika, lahko podam ugotovitve, da je predsednik zelo velikokrat poudarjal iste stvari. Največkrat je samo obrnil določene besede ali pa je okrepil svojo retoriko s simbolnimi frazami, kot so: »Naj Bog blagoslovi Ameriko, dobro bo izkoreninilo zlo, Amerika je dežela svobode, Amerika bo prevladala,« ter ostale. V svojih govorih je poudarjal nacionalno zavest, patriotizem, ameriški ponos ter povezanost ZDA z Bogom. Tako vidimo, da njegovi govori zajemajo zelo očitne in dodelane elemente propagande, ki jih je vključil v vse govore, ne glede na to, ali jih je naslavljal na splošno javnost ali pa na določeno konkretno javnost oziroma skupino. Dobro se je zavedal, kako pomembno je njegovo nastopanje v javnosti in zmožnost dobrega komuniciranja, ki je pomenila dodatno podporo ter zaupanje. Bushevo komuniciranje je bilo torej zelo kompleksno in usmerjeno k več ciljem in javnostim hkrati. Njegova administracija je preko množičnih medijev skušala vplivati na javno mnenje domače in tuje javnosti ter na ta način skušala opravičiti dejanja v boju zoper terorizem, vojno napoved za njegovo izkoreninjenje in vojaško posredovanje v Afganistanu. Teroriste in države, ki ga podpirajo so

poskušali prikazati kot edine in glavne krivce za napad ter povzročiti val patriotizma (Gnezda, Matkovič in Mlakar 2002, 63–64). Kar jim je v veliki meri tudi uspelo, saj je ameriško prebivalstvo večinsko podprlo odločitve svoje vlade ter seveda predsednika, kar bom predstavila v nadaljevanju.

6 VPLIV PREDSEDNIKA BUSHA NA JAVNOST PO 11. 9. 2001

Razpoloženje javnosti in stopnja njene podpore so dejavniki, ki vplivajo na uspeh predsednikovih politik in tako so teroristični napadi na ZDA povzročili val javnomnenjskih raziskav o pravilnosti odzivanja Georgea Busha¹⁷. Ker je torej predsednik ZDA zelo odvisen od javnomnenjskih raziskav, lahko njegova priljubljenost pade zaradi neznanega vzroka, največkrat pa seveda zaradi znanega¹⁸. Zaradi teh občutljivih in zapletenih povezav mora pri svojih dejanjih upoštevati javno mnenje in se zavedati dojemljivosti javnosti do sprejemanja omejitev varnostne politike in strategije. In ker me je pri moji diplomski zanimalo, kakšen vpliv je imel predsednik Bush na javnost po terorističnih napadih in v kolikšni meri mu je javnost zaupala, sem se pri tem osredotočila na javno mnenje. Vse to pa sem nato predstavila v spodnji tabeli in grafično ponazorila na grafu.

Ameriški predsednik je 10. septembra 2001, le dan pred napadom na ZDA, užival komaj 51 odstotno podporo ljudi, ki so bili zadovoljni z njegovim vladanjem. Le tri dni po terorističnih napadih pa je njegova podpora narasla na 86 odstotkov, ki je do 21. septembra narasla celo na rekordnih 90 odstotkov (Collins 2004, 54). Ves september je tako njegova priljubljenost nihala med 80 in 90 odstotki, kar pred tem ni uspelo praktično nobenemu predsedniku. Nekaj manj odstotkov podpore, in sicer 88 odstotkov, je imel predsednik na dan napada na Afganistan.

Tabela 6.2: Priljubljenost predsednika

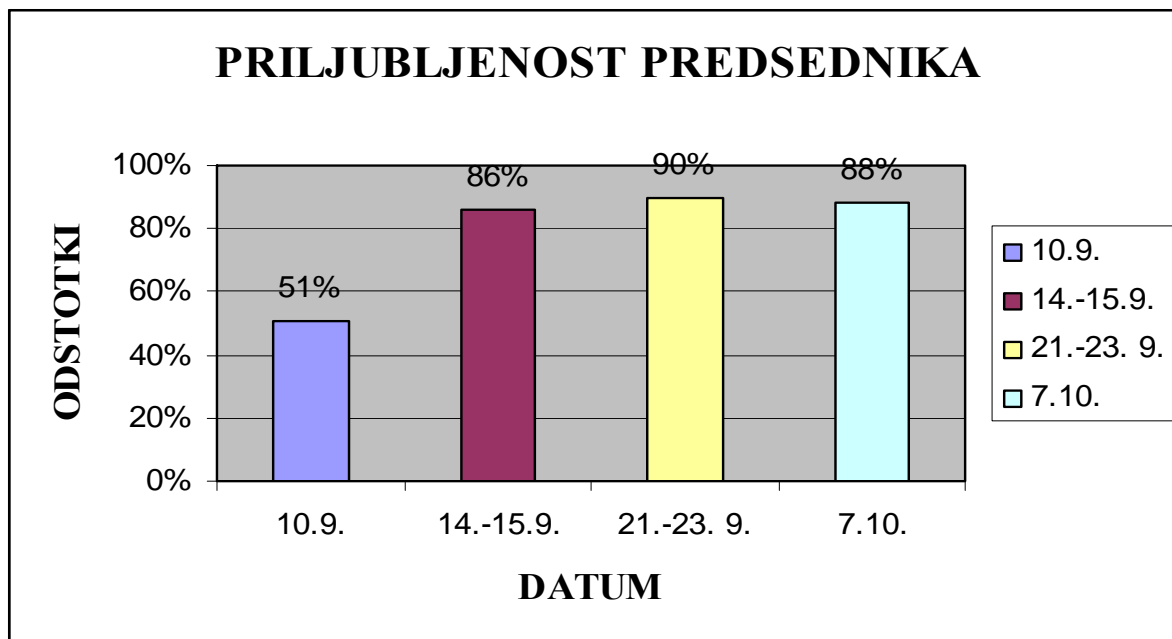
Priljubljenost predsednika	10. 9.	14.–15. 9.	21.–23. 9.	7. 10
odstotki	51%	86%	90%	88%

Vir: Collins (2004, 54)

¹⁷ Odvisnost predsednika od javnega mnenja in javne podpore je torej pomemben instrument v rokah javnosti, preko katerega je predsedniku onemogočeno, da bi se preveč oddaljil od realnosti in vodil politiko, ki bi bila v prid le njegovemu ugledu in popularnosti. Zaradi tega mora predsednik ravnati strateško in upoštevati naslednje: (a) kaj želi javnost (kaj je javnost pripravljena tolerirati in česa ne), (b) kaj želi predsednik sam (koliko javne podpore je pripravljen žrtvovati za uresničevanje svojih političnih ciljev) (Kos 2002, 90).

¹⁸ V obdobju kriz gre običajno predsednikova podpora v dveh smereh. Prvič: krize povzročijo povečanje in agregacijo podpore predsedniku med javnostjo. Temu se velikokrat reče učinek zbiranje okrog zastave. In drugič: varnostne krize vplivajo na popularnost predsednika, tako da se začnejo bolj ukvarjati z obrambnimi oziroma varnostnimi zadevami (McDonald Ladd 2007, 513).

Slika 6.2: Grafični prikaz priljubljenosti predsednika

Vse to je bil rezultat 11. septembra, ki je popolnoma spremenil podobo predsednika. Študije, ki so sledile po napadu, so pokazale, da sta percepcija ljudi in njihov strah po morebitnih novih napadih, povzročili povečanje zaupanja ameriški vladi (Mccauley, Maoz 2008, 95). Američani so se ob terorističnem napadu temeljito prestrašili, stopili skupaj in vse karte stavili na svojega voditelja, ki je nenadoma postal popoln. Konsenz po napadih je bil neverjetno močan in tako je bilo javno mnenje enotno in je v en glas obsojalo napade in krivce (Miklavič 2004, 59). V mirnem času in času obilja je težko prepričevati javno mnenje o potrebi okrepitve varnostne politike. V kriznem času pa lahko predsednik bolj smelo zastavi nacionalno varnost, obveščevalno službo in vojsko (Raščan 2005, 122). Državo je namreč mnogo bolje voditi v vojni, saj to za voditelja pomeni, da bo imel veliko podpore in malo opozicije. Napoved totalne vojne proti terorizmu, odločnost, s katero se je Bela hiša lotila preganjanja domnevnih teroristov, ukrepi za povečanje varnosti v Ameriki, ki so bili s stališča človekovih pravic velik korak nazaj, ter nenazadnje intervencijo v Afganistanu, je Bush s svojo administracijo predstavil kot nujne. Javnost in kongres pa sta zaradi šoka od 11. septembra ukrepe sprejela. Amerika je Bushu podelila vse pravice za prihodnja dejanja (Horvat 2006, 106). Mnogi tako trdijo, da je šele 11. september naredil Busha za predsednika. Tako tudi Štefančič pravi, da je napad na WTC prišel ob pravem času. Busheva administracija je izgubljala podporo, ekonomska kriza se je poglobljala, borzni indeksi so vztrajno padali, brezposelnost se je naglo večala, na vidiku je bila masivna recesija, Amerika pa se je spopadala še z ostalimi težavami. Mešanica strahu, patriotizma in nacionalizma je bliskovito ovila

predsednika Busha v slavo in ga nepričakovano postavila na piedestal najboljšega predsednika. Vsi problemi so bili v hipu pozabljeni: pred vrati je stal sovražnik, barbar (Štefančič 2001, 104). In zato izjemna identifikacija in podpora ameriških državljanov s svojim najpomembnejšim simbolom, torej predsednikom države, ne preseneča (Kos in Ferfila 2002, 393).

SKLEP

V svoji diplomski nalogi sem analizirala odzivanje ameriškega predsednika Georgea W. Busha ob terorističnem napadu na WTC in Pentagon 11. septembra 2001. Združene države Amerike so na ta dan prvič v svoji zgodovini doživele teroristični napad na domačih tleh, tragični dogodek pa je povzročil eno izmed največjih kriz v 21. stoletju ter zamajal vrednote ne le ameriške družbe, ampak celotne zahodne civilizacije. Vse to je povzročilo silovite ukrepe ameriške administracije in prineslo nove izzive in probleme v mednarodni skupnosti, saj se je ves svet odzval na nastale razmere. Washingtonu so tako politično in moralno podporo ponudili svetovni voditelji, mednarodne organizacije, nevladne organizacije ter ostali pomembni akterji, vse to pa je vodilo v skupen boj proti terorizmu. Vendar pa je bil glavni akter celotnega odzivanja najpomembnejša politična in simbolna ikona trenutno še najmočnejše države na svetu, torej predsednik George Bush. Pri diplomski nalogi me je zanimalo, kako uspešen je bil pri reševanju krize ter spodbujanju ukrepov za boj proti terorizmu. Pri tem sem se osredotočila predvsem na funkcionalne in simbolne vidike odzivanja, veliko prostora pa sem namenila analizi njegovih ključnih govorov ter izjav, v katerih je nakazal nadaljnje ukrepe, pomirjal ameriške državljane, jih spodbujal k maščevanju ter grozil napadalcem. Na ta način je skušal povečati svoj vpliv ter legitimnost v borbi zoper terorizem.

Na začetku pisanja diplomske naloge sem si zastavila hipotezo, ki se glasi: Ameriški predsednik je po terorističnem napadu s svojimi konkretnimi ukrepi in simbolnimi dejanji ter s skrbno izbranimi besedami, polnimi retoričnih prvin in krščanske simbolike, prevzel vlogo duhovnega vodje ter bojvnika, ki bo Združene države Amerike rešil pred sovražnikom, s čimer je dramatično povečal svojo priljubljenost in podporo.

S funkcionalnega vidika je predsednik opravljal vlogo, ki je zapisana že v ameriški ustavi ter v ostalih zakonih in tako že takoj od začetka nakazal, da bo njegovo odzivanje oziroma maščevanje teroristom vključevalo več vidikov. Torej ne le vojaški, ampak tudi finančni, politični, gospodarski, varnostni ter simbolni vidik. Že naslednji dan je zaprosil kongres za razglasitev izrednih razmer, s čimer je dobil dodatna pooblastila in možnosti za nadaljnje ukrepanje. Oprl pa se je tudi na mednarodne organizacije, predvsem Organizacijo združenih narodov, Organizacijo ameriških držav, Obrambno zvezo Avstralije, Nove Zelandije in Združenih držav Amerike, zvezo NATO ter Evropsko unijo, ki so v znaku solidarnosti in zavezništva sprejele različne resolucije in dokumente. V njih so Združenim državam Amerike ponudile politično, vojaško, gospodarsko ali moralno pomoč ob morebitnem napadu oziroma borbi proti terorizmu. Poleg tega pa je imel v mesecu septembru in oktobru telefonske

pogovore in sestanke s ključnimi nacionalnovarnostnimi akterji, kot so: kongres, Svet za nacionalno varnost, obveščevalne skupnosti, vojsko ter ostalimi pomembnimi akterji, svetovnimi voditelji, vodji agencij in ministrstev. Vendar pa so vsi dogodki, ki so posledično izhajali iz 11. septembra, centralizirali oblast v rokah predsednika in njegove administracije, kar je pogost pojav pri nacionalnih krizah. Predsednik pa je to centralizacijo pravno utemeljeval s stalnim ponavljanjem, da je terorizem dejanje vojne. Vojna proti terorizmu je tako potrdila ameriško premoč na skoraj vseh področjih in s tem rešila predsednika ZDA skoraj vseh realnih zadržkov v izvajanju zunanje politike. Veliko avtorjev je celo dejalo, da je na 11. september odreagiralo, kot da bi poznal namen, ki je označil njegovo predsedovanje.

Predsednik pa se je zavedal, da je za uspešno posredovanje v Afganistanu potrebno zaupanje ne le ključnih nacionalnovarnostnih akterjev, ampak celotne javnosti. In tako je pomemben del njegovega odzivanja na krizo ter graditev mednarodne in domače koalicije za boj proti terorizmu predstavljal tudi simbolni vidik, torej sočustvovanje z žrtvami, obiski porušenih krajev, svojcev žrtev. S tem je pokazal svojo empatično potrebo, solidarnost pri spopadanju s krizo, predanost in povezanost z državljani ZDA, kar je povzročilo povečanje enotnosti v ameriški javnosti ter zaupanju v predsednika in v njegovo izvrševanje politike. K večjemu zaupanju javnosti pa je pripomoglo tudi poudarjanje krščanske vere, molitev v nacionalni katedrali ter ostala simbolna dejanja, s katerimi si je pridobil status oziroma vlogo duhovnega vodje Amerike. Zavedal se je, da se javnost v času kriznih razmer velikokrat opre na voditelja in od njega pričakuje določene ukrepe in dejanja, ki posledično vodijo k izboljšanju razmer. Marsikdo ga je celo označil za narodnega heroja, ljudje pa so verjeli, da jih bo rešil iz nacionalne krize. Pomemben člen pri simbolnem vidiku, pa je bila tudi simbolna graditev mednarodne in domače koalicije za vojno proti terorizmu, s čimer je predsednik nakazal neko širšo strategijo boja proti terorizmu ter poudaril, da so teroristi skupen sovražnik ne le Ameriki, ampak celotnemu svetu. Poudarjal pa je tudi pozitivne razsežnosti terorističnega napada, saj je odprl poti za nove oblike sodelovanja, komunikacije, priložnosti ter posledično povečanja varnosti v svetu.

Vsa svoja dejanja in ukrepe je nadgradil še z uspešnim komuniciranjem, saj se je zavedal, da zmožnost dobrega komuniciranja pomeni dodatno podporo in zaupanje, v sodobnem času pa predstavlja čedalje pomembnejšo vlogo v mednarodni politiki. Svoje govore je naslavljal na različne ljudi in javnosti, v njih pa je uporabljal dodelane elemente propagande, krščansko simboliko in ostale retorične prvine. Poudarjal je demokratičnost in svobodo ZDA ter ves čas zatrjeval, da se bodo ZDA in njeni državljani rešili iz krize. Z izbranimi besedami je tako poskušal izvaliti valj patriotizma, nacionalizma ter enotnosti celotnega ameriškega

naroda. S tem je pomirjal ameriške državljane, ki so se bili pripravljene odreči raznim pravicam in svoboščinam, da bi ZDA zmagale v vojni proti terorizmu ter dokazale, da so še vedno vodilna sila v svetu. Ker je bil eden izmed glavnih ciljev predsednikovih nagovorov doseči podporo za vojno posredovanje v Afganistanu, je teroriste vedno enačil z zlom ter jih označil za sovražnike svobode in grožnjo ZDA ter celotnemu svetu. Prikazal jih je kot edine in glavne krivce za napad in na ta način opravičeval dejanja v boju zoper terorizem in posledično vojaško posredovanje v Afganistanu. Poleg natančnega definiranja sovražnikov in njihovega enačenja z zlom pa je teroristom v govorih obljubljal maščevanje in ustrezno kaznovanje. Grozil je, da bo njihova kampanja za zavarovanje države in posledično izbris terorizma dolga, neusmiljena, vključevala pa bo ne le vojaški boj, ampak tudi diplomatska, obveščevalna ter finančna sredstva. Na širšo strategijo boja proti terorizmu pa je nakazal tudi s poudarjanjem dejstva, da v borbi ne bodo delali razlik med teroristi in tistimi, ki jih spodbujajo.

Tako lahko v večji meri potrdim svojo hipotezo, saj je ameriški predsednik po napadu resnično odigral dve pomembni vlogi in tako na eni strani sočustvoval z žrtvami, na drugi strani pa pozival k enotnemu boju proti terorizmu. Negotovost, strah in jezo ljudi je izkoristil za maščevanje in realizacijo svojih ciljev. Pri koncipiranju napada na Afganistan mu je bila v veliko pomoč tudi naklonjenost domačih nacionalnovarnostnih akterjev, mednarodnih organizacij, ter svetovnih voditeljev in ostalih akterjev. Seveda pa je bila ključnega pomena njegova sposobnost komuniciranja, sočustvovanja z žrtvami in celotno ameriško javnostjo. Posledica tega pa so bile odobravalne ocene, ki so dosegle rekordno višino po 11. septembru, kar se je pokazalo v 80–90 odstotkih podpore, ki mu jo je namenila javnost. Potrebno pa je poudariti, da se je moje preučevanje odzivanja predsednika Busha nanašalo le na obdobje od 11. septembra do 7. oktobra 2001, po tem obdobju pa sta se prvotna jeza in negotovost spremenila v dvom in zmanjšanje njegove podpore, vendar pa bi bila to že tema za pisanje druge diplomske naloge.

Težko je torej ocenjevati uspešnost predsednikovega odzivanja, še posebej pa je to težko preučevati pri predsedniku ZDA, ki je eden izmed ključnih akterjev v mednarodni politiki ter oseba, ki je ves čas na očeh javnosti in medijske pozornosti. Vendar pa lahko zaključim, da se je v tem kratkem obdobju od 11. septembra do 7. oktobra 2001 predsednik Bush izkazal za kredibilnega in uspešnega predsednika, ki je prepričal ameriško javnost v določene ukrepe in ki mu je nato posledično javnost namenila podporo in zaupanje.

LITERATURA

1. Areh, Valentin. 2002. *Afganistan: Zgodbe vojnega dopisnika*. Ljubljana: Založba Educey.
2. Baloh, Nina. 2004. *Protislovje med legitimnostjo in legalnostjo v mednarodnih odnosih - študija primera napada ZDA na Afganistan leta 2001*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Bensahel, Nora. 2003. *The counterterror coalitions. Cooperation with Europe, NATO and the EU*. Santa Monica: RAND.
4. Bljedić, Alma. 2008. *Politika humanitarne intervencije po 11. septembru 2001*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Bush, George. 2003a. We will prevail. *Remarks by the President to Police Officers, Firefighters and Rescue Workers at Ground Zero*. New York: National Rewier Books.
6. --- 2003b. *We will prevail: President George W. Bush on war, terrorism and freedom*. New York: National Rewier Books.
7. Coe, Kevin, Erica Graham, John Sue Lockett in David Domke. 2004. No Shades of Gray: The Binary Discourse of George W. Bush and an Echoing Press. *Journal of Communication* 54 (2). Dostopno prek: <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118755556/PDFSTART> (6. april 2009).
8. Collins, Randall. 2004. Rituals of Solidarity and Security in the Wake of Terrorist Attack. *Sociological Theory* 22 (1). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3648959> (5. april 2009).
9. Combs, Timothy. 2001. Teaching the Crisis management. *Public Relations Review* 27 (1): 89–101.
10. Dunn, David Hastings. 2003. Myths, Motivations and 'Misunderestimations': The Bush Administration and Iraq. *International Affairs. Royal Institute of the International Affairs* 79 (2). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3095821> (5. april 2009).
11. Fossati, Marco. 2005. *Terorizem in teroristi*. Ljubljana: Založba Sophia.
12. Global security. com. 2009. *Presidential Proclamation Declaring National Day of Prayer and Remembrance for the Victims of the Terrorist Attacks*. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2001/09/mil-010913-usia10.htm> (3. april 2009).
13. Gnezda, Mirjam, Anita Matkovič in Saša Mlakar. 2002. Poročanje slovenskih medijev o terorističnem napadu na Združene države Amerike. *Besede terorja: medijska podoba terorja in nasilja*, ur. Božidar Jezernik, 129–142. Ljubljana: Zbirka Župančičeva knjižnica.
14. Grizold, Anton, Siniša Tatalović in Vlatko Cvrtila. 1999. *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

15. Grizold, Anton in Bogomil Ferfila. 2000. *Varnostne politike velesil*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Hirsh, Michael. 2002. Bush and the world. *Foreign affairs* 81 (5). Dostopno prek: <http://www.foreignaffairs.com/articles/58244/michael-hirsh/bush-and-the-world> (20. april 2009).
17. Homeland Security. 2009. *Emphasis on Local Response*. Dostopno prek: <http://www.dhs.gov/dhspublic> (4. april 2009).
18. Horvat, Jeromel, Anja. 2006. *Vladanje ameriškega predsednika George Walker Busha*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Kellner, Douglas. 2003. September 11, Spectacles of Terror and Media Manipulation: A Critique of Jihadist and Bush Media Politics. *Logos* 2.1. Dostopno prek: http://ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/1105/kellner_media.pdf (4. april 2009).
20. King, Erika in Mary de Young. 2008. Imag(in)ing September 11: Ward Churchill, Frame Contestation and Media Hegemony. *Journal of Communication Inquiry* 32 (2). Dostopno prek: <http://jci.sagepub.com/cgi/reprint/32/2/123> (5. april 2009).
21. Kisovec, Sandra. 2006. *Odnosi z javnostmi - primer predsednika ZDA*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Kos, Marta in Bogomil Ferfila. 2002. *Politično komuniciranje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Kos, Marta. 2002. *Odnosi z javnostmi v ameriški zvezni vladi - Vladne komunikacije kot funkcije vladanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Maggio, J. 2007. The Presidential Rhetoric of Terror: The (Re)Creation of Reality Immediately after 9/11. *Politics and policy* 35 (4). Dostopno prek: <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/117994072/PDFSTART> (4. april 2009).
25. Malešič, Marjan. 2002. Teorija kriznega upravljanja. *Ujma* 16. Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2002/u12.pdf> (3. april 2009).
26. --- 2004. *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: izzivi in priložnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. --- 2006. *Varnost v postmoderni družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. McCauley, Clark in Ifat Maoz. 2008. Threat, Dehumanization and Support for Retaliatory Aggressive Policies in Asymmetric Conflict. *Journal of Conflict Resolution* 52 (1). Dostopno prek: <http://jcr.sagepub.com/cgi/reprint/52/1/93> (6. april 2009).

29. McDonald Ladd, Jonathan. 2007. Predisposition and public support for the president during the war on terrorism. *Public Opinion Quarterly* 71 (4). Dostopno prek: <http://poq.oxfordjournals.org/cgi/content/full/71/4/511> (6. april 2009).
30. Meyssan, Thierry. 2003. *11. september - Velika laž*. Ljubljana: Orbis.
31. Miklavčič, Metka. 2004. *Propaganda v nagovorih ameriškega predsednika Georga W. Busha v času od 11. septembra 2001 do 1. maja 2003*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Moore, Michael. 2004. *The official Fahrenheit 9/11*. London: Penguin Books.
33. North Atlantic Treaty Organization on-line library. 2007. *The North Atlantic Treaty Washington D.C. - 4 April 1949*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/docu/basic/txt/treaty.htm> (5. april 2009).
34. Online news hour. 2009. *Presidential Speech at the Islamic Center of Washington, DC*. Dostopno prek: http://www.pbs.org/newshour/bb/military/terroristattack/bush_speech_9-17.html (5. april 2009).
35. Prezelj, Iztok. 2005. *Nacionalni sistemi kriznega menedžmenta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. --- 2006. Teroristično ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti. *Varstvoslovje* 1 (8): 18–30.
37. Raščan, Stanislav. 2005. *Spremembe varnostne politike ZDA po 11. septembru 2001*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
38. Roy, Arundhati. 2001. The algebra of infinitive justice. *The Guardian*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2001/sep/29/september11.afghanistan> (5. april 2009).
39. Sarkesian, Sam Charles, John Alen Williams in Stephen J. Cimbalia. 2002. *U.S. national security : policymakers, processes, and politics*. London: Lynne Rienner Publisher Boulder.
40. Singer, Peter. 2004. *The President of God and Evil*. Granta Books. London.
41. Semmler, Shane. 2003. Fetching good out of evil. George W. Bush's *Post 9/11 Rhetoric. Speaker and Gavel* 40. Dostopno prek: <http://www.mnsu.edu/spcomm/dsr-tka/sgvol40.pdf#page=67> (6. april 2009).
42. September 11 News. com. 2009a. *Complete Timeline of President George W. Bush on September 11, 2001*. Dostopno prek: <http://www.september11news.com/PresidentBush.htm> (6. april 2009).
43. --- 2009b. *Card Tells Bush in Florida School*. Dostopno prek: <http://www.september11news.com/Sept11BushToldChStaffAndyCard.jpg> (14. april 2009).
44. --- 2009c. *The Speech Made by President Bush On the Evening of September 11, 2001*. Dostopno prek: <http://www.september11news.com/PresidentBush.htm> (14. april 2009).

45. --- 2009č. *President Bush waves a flag in New York when visiting the World Trade Center's Ground Zero site.* Dostopno prek: <http://www.september11news.com/Sept14BushFlagWTCBeck.jpg> (14. april 2009).
46. --- 2009d. *President Bush with New York City Fireman Bob Beck at Ground Zero of the World Trade Center.* Dostopno prek: <http://www.september11news.com/Sept14BushFiremanBobBeckwith.jpg> (14. april 2009).
47. --- 2009e. *The Bush Family, and the Clinton family at a church service in Washington's National Cathedral on the 14th.* Dostopno prek: <http://www.september11news.com/LeadersUSPrayerService14th.jpg> (14. april 2009).
48. --- 2009f. *President George W. Bush Speaks to America After the Strikes Begin.* Dostopno prek: <http://www.september11news.com/Oct7BushAfterSpTrRoom.jpg> (14. april 2009).
49. September 11. 2001. *Attack on America OAS Resolution Terrorist Threat to the Americans.* Dostopno prek: <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/sept11/oas0921a.htm> (6. april 2009).
50. Sternad, Alenka. 2004. *Propaganda v ameriški vojni proti terorizmu.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
51. Štefančič, Marcel. 2001. *Busheva Amerika: Od puča do vojne.* Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
52. Thompson, William C. 2002. *One Year Later: The Fiscal Impact of 9/11 of New York City.* *Comptroller City of New York.* Dostopno prek: <http://www.comptroller.nyc.gov/bureaus/bud/reports/impact-9-11-year-later.pdf> (5. april 2009).
53. U. S. Code Online: Title 18, section 2331. 2009. Dostopno prek: http://frwebgate.access.gpo.gov/cgibin/getdoc.cgi?dbname=browse_Usc&docid=cite:t18Usc2331 (5. april 2009).
54. U. S. Department of State. 2009a. *UN Security Council Resolution 1373 (2001).* Dostopno prek: <http://www.state.gov/s/ct/index.cfm?docid=5108> (7. april 2009).
55. --- 2009b. *UN Security Council Resolution 1386 (2001).* Dostopno prek: <http://www.state.gov/p/io/rls/othr/2001/4899.htm> (7. april 2009).
56. U. S. Environmental Protection Agency. 2009. *Crisis management.* Dostopno prek: <http://www.epa.gov/compliance/criminal/homelandsecurity/crisis.html> (5. april 2009).
57. U. S. Government Printing Office. 2009. Code of Federal Regulations: Title 28, section 0.85. Dostopno prek:

http://a257.g.akamaitech.net/7/257/2422/08aug20051500/edocket.access.gpo.gov/cfv_2005/ju1qtr/28cfn0.85.htm (5. april 2009).

58. Yale law school. Lillian Goldman Law Library. The avalon project. Documents in Law, history and Diplomacy. 2008a. *September 11, 2001: Attack on America Joint Resolution 22-Enrolled Bill*. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/sept11/sjres22_eb.asp (8. april 2009).

59. --- 2008b. *September 11, 2001 : Attack on America Report of the Extraordinary European Council Meeting*. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/sept11/eu_008.asp (8. april 2009).

60. --- 2008c. *President Signs of Authorization for Use of Military Force bill*. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/sept11/president_022.asp (6. april 2009).

61. --- 2008č. *Remarks by the President after Two Planes Crash Into the World Trade Center*. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/sept11/president_008.asp (8. april 2009).

62. --- 2008d. *Remarks by the President upon Arrivak at barksdale Air Force base*. Dostopno prek: http://avalon.law.yale.edu/sept11/pres_state002.asp (8. april 2009).

63. White house. 2009a. *Text of a Letter from the President to the Speaker of the House of Representatives*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010913-6.html> (6. april 2009).

64. --- 2009b. *President Meets with Congressional leaders*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/10/20011002-1.html> (6. april 2009).

65. --- 2009c. *President Orders Ready Reserves of Armed Forces to Active Duty*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010914-5.html> (6. april 2009).

66. --- 2009č. *President Freezes Terrorists' Assets: Remarks by the President, Secretary of the Treasury O'Neill and Secretary of State Powell on Executive Order*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010924-4.html> (5. april 2009).

67. --- 2009d. *Executive Order on Terrorist Financing: Blocking Property and Prohibiting Transactions With Persons Who Commit, Threaten to Commit, or Support Terrorism*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010924-1.html> (5. april 2009).

68. --- 2009e. *President Pledges Assistance for New York in Phone Call with Pataki, Giuliani*. Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010913-4.html> (5. april 2009).

69. --- 2009f. *Remarks by the President to the Travel Pool After Visiting Washington Hospital Center.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010913-5.html> (4. april 2009).
70. --- 2009g. *Honoring the Victims of the Incidents on Tuesday.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010912-1.html> (2. april 2009).
71. --- 2009h. *Press Briefing by Ari Fleischer: Readout/President's conversations with foreign leaders.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010919-7.html> (5. april 2009).
72. --- 2009i. *U.S. - Australia United Against Terrorism.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010914-12.html> (5. april 2009).
73. --- 2009j. *Press Briefing by Ari Fleischer: President's phone calls to world leaders.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010913-12.html> (5. april 2009).
74. --- 2009k. *U.S. and Indonesia on Terror and Tolerance .* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010919-2.html> (5. april 2009).
75. --- 2009l. *President Building Worldwide Campaign Against Terrorism: Remarks by President Bush and President Megawati of Indonesia in a Photo Opportunity.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010919-1.html> (5. april 2009).
76. --- 2009m. *King of Jordan: "We will stand behind you."Remarks by President Bush and His Majesty King Abdullah of Jordan in a Photo.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010928-4.html> (5. april 2009).
77. --- 2009n. *Remarks by the President While Touring Damage at the Pentagon.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010912-12.htm> (6. april 2009).
78. --- 2009o. *Guard and Reserves "Define Spirit of America" Remarks by the President to Employees at the Pentagon.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010917-3.html> (6. april 2009).
79. --- 2009p. *President: FBI Needs Tools to Track Down Terrorists Remarks by the President to Employees at the Federal Bureau of Investigation FBI Headquarters.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010925-5.html> (6. april 2009).

80. --- 2009r. *President Thanks CIA. Remarks by the President to Employees of the Central Intelligence.* Dostopno prek: <http://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010926-3.html> (5. april 2009).
81. --- 2009s. *Statement by the President in His Address to the Nation.* Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html> (3. april 2009).
82. --- 2009š. *President Bush's Prayer Service Speech. 2009. Speech at National Day of Prayer and Remembrance Ceremony.* Dostopno prek: <http://www.geocities.com/Heartland/Fields/8616/fourthofjuly/bushprayerservice.html> (5. april 2009).
83. --- 2009t. *Radio Address of the President to the Nation 15. 9. 2001.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010915.html> (6. april 2009).
84. --- 2009u. *Radio Address of the President to the Nation 29. 9. 2001.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010929.html> (6. april 2009).
85. --- 2009v. *Radio Address of the President to the Nation 6. 10. 2001.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/200101006.html> (6. april 2009).
86. --- 2009z. *Radio Address of the President to the Nation 7. 10. 2001.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/200101007.html> (6. april 2009).
87. --- 2009ž. *Address to a Joint Session of Congress and the American People.* Dostopno prek: <http://whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.htm> (7. april 2009).
88. --- 2009aa. *Remarks by the President In Photo Opportunity with the National Security Team.* Dostopno prek: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010912-4.html> (6. april 2009).
89. Woodward, Bob. 2004. *Plan of attack.* New york: Simon & Schuster.
90. 9/11 Public Discourse Project. 2005. *Final report on 9/11 Comission Recommendations.* Dostopno prek: <http://www.9-11pdp.org/press/2005-12-05 report.pdf> (4. april 2009).

PRILOGA: SLIKOVNO GRADIVO

Slika 1: Predsednik Bush izve za napad na WTC

Vir: September 11 News. com (2009b)

Slika 2: Predsednikov govor iz Ovalne pisarne na dan terorističnih napadov

Vir: September 11 News. com (2009c)

Slika 3: Predsednikov obisk New Yorka

White House photo by Paul Morse

Vir: September 11 News. com (2009č)

Slika 4: Predsednikov obisk Točke nič

Vir: September 11 News. com (2009d)

Slika 5: Molitev v nacionalni katedrali

Vir: September 11 News. com (2009e)

Slika 6: Predsednikov govor na dan napada na Afganistan, 7. oktobra 2001

Vir: September 11 news. com (2009f)